

Tourism Development and Social Reconstruction in Rural Areas: An Analysis of Social Emergence in Host Communities

Hamdollah Sojasi Qeidari*

Associate Professor of Geography, Faculty of Literatures & human sciences, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

*Corresponding author, Email: ssojasi@um.ac.ir

Keywords:

Local Community,
Social Emergence,
Tourism Development,
Rural Tourism, Rural
Destinations.

1. Introduction

Rural communities face challenges such as migration, unemployment, and the weakening of social ties, while rural tourism has emerged as a strategic approach to economic and social development. By utilizing the natural, cultural, and human capacities of villages, this form of tourism can generate employment, preserve cultural heritage, and improve the quality of life. In addition to economic growth, it can also foster social and cultural dynamics. In this context, the concept of *social emergence*—which refers to the process of forming new capacities, identities, and social capital—has gained particular significance. The development of rural tourism can provide opportunities for participation, interaction, and social reflection, thereby facilitating the emergence of new social dynamics. However, in the studied region of Ramian County, despite the high potential for attracting tourists, tourism activities have been predominantly economic, and broad-based social participation among villagers has not been realized. In some cases, tourism development has even led to conflicts of interest and social divisions. Therefore, although rural tourism can contribute to economic and social growth, the mechanisms of social emergence within the fabric of rural communities have received limited attention. This conceptual gap highlights the need for a study that examines how rural tourism influences social emergence, aiming to clarify how tourism development—beyond its material benefits—can lead to profound social transformations and sustainable local communities. Accordingly, this study seeks to investigate the impact of rural tourism development on social emergence and to answer the key question: How can rural tourism contribute to the social emergence of local communities?

2. Methodology

The present study is applied in terms of purpose and descriptive-survey in terms of methodology, employing a quantitative approach to examine the effect of rural tourism development on the social emergence of local communities. Research data were collected through a researcher-made questionnaire based on indicators extracted from the theoretical literature and measured using a five-point Likert scale. In this study, components such as tourism infrastructure, the number of tourists, and tourism-generated income were considered as indicators of tourism development. The statistical population consisted of residents of villages engaged in tourism activities in Ramian County, including Paqaleh, Razi, Kashkak, Jowzchal, Melch-Aram, Viroo, Alhadi, and Qurchai. The sample size was determined to be 259 individuals using Cochran's formula with a 5% margin of error and a 95% confidence level. Samples were selected through simple random

Received:

04/Aug/2025

Revised:

09/Oct/2025

Accepted:

27/Nov/2025

sampling among household heads. Collected data were analyzed using SPSS software through descriptive and inferential statistical methods, including *t*-tests, Pearson correlation, ANOVA, path analysis, and regression analysis, in order to examine the relationships between the components of tourism development and the indicators of social emergence within the rural context.

3. Findings

The findings of the study indicate that 59.1% of the respondents were male and 40.9% were female, with the majority belonging to the 30–40 age group. Approximately 64.5% of the participants reported earning income from tourism, mostly within the range of 2 to 5 million tomans, demonstrating the significant economic role of tourism in the livelihoods of rural residents. Statistical test results revealed that the data were normally distributed, and that tourism development had a significant effect on seven out of the eight variables of social emergence. The strongest effect was observed on cultural prominence, while the weakest was related to cultural sensitivity. Pearson correlation analysis showed a strong relationship between tourism development and the indicators of social emergence, particularly in the variables of extroversion and social cohesion. The ANOVA test also indicated significant differences among the studied villages. In the regression model, tourism infrastructure exerted the greatest influence on social emergence, followed by tourism income and the number of tourists. Moreover, local participation was identified as the most important mediating factor in this process. In conclusion, rural tourism development can lead to sustainable social emergence only when it is accompanied by genuine local participation, equitable distribution of benefits, and the strengthening of infrastructural capacities.

4. Discussion and Conclusion

By examining the impact of rural tourism development on social emergence, this study provides a clear understanding of the relationships between various dimensions of tourism development and the socio-cultural transformations of local communities. In the case study of tourism villages in Ramian County, it was found that tourism development—when based on the principles of local participation and equitable benefit distribution—can serve as an effective driver in strengthening social emergence. The findings indicated that the demographic structure of the villages offers suitable potential for community participation in tourism; however, inequality in benefit distribution and limited participation of women remain key challenges. Statistical analyses showed that tourism development had a significant effect on seven out of eight indicators of social emergence, with the highest impact observed in social extroversion, social cohesion, and local self-efficacy, and the lowest in cultural sensitivity. In the regression model, tourism infrastructure had the strongest effect ($\beta = 0.38$), followed by tourism income ($\beta = 0.25$) and the number of tourists ($\beta = 0.18$). Local participation acted as a mediating variable, transferring 58% of the effects of tourism development. The significant differences among the studied villages ($p < 0.001$) revealed that the effects of tourism are highly dependent on local conditions. Comparison of the present findings with those of Dehghani et al. (2025) and Wu et al. (2023) suggests that tourism development leads to favorable social outcomes only when it is grounded in genuine and active community participation. Similarly, consistent with the findings of Beedie and Hudson (2003), tourism impacts vary across communities and are contingent upon the cultural and economic contexts of each region. In conclusion, rural tourism development can lead to sustainable social emergence only when it emphasizes genuine community participation, investment in infrastructure, equitable distribution of benefits, women's empowerment, and the enhancement of cultural sensitivity.

How to cite this article:

Sojasi Qeidari, H. (2026). Tourism Development and Social Reconstruction in Rural Areas: An Analysis of Social Emergence in Host Communities. *Village and Space Sustainable Development*, 7(2), 1-24. <https://doi.org/10.22077/vssd.2025.9875.1327>

فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا

دوره ۷، شماره ۲، پیاپی ۲۶، تابستان ۱۴۰۵، صفحات ۱-۲۴

<https://doi.org/10.22077/vssd.2025.9875.1327>

توسعه گردشگری و باز ساخت اجتماعی در نواحی روستایی: تحلیلی بر پیداشوندگی اجتماعی در جوامع میزبان

حمداالله سجاسی قیداری*

دانشیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

* نویسنده مسئول، ایمیل: ssojasi@um.ac.ir

چکیده

گردشگری روستایی به عنوان یکی از راهبردهای توسعه پایدار، نقش مهمی در بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی جوامع محلی ایفا می کند. این پژوهش با هدف بررسی تأثیر توسعه گردشگری روستایی بر پیداشوندگی اجتماعی در جوامع محلی انجام شده است. پیداشوندگی اجتماعی به فرایند شکل گیری ظرفیت های جدید اجتماعی، هویت جمعی و سرمایه های نوین در بستر تعاملات محلی اشاره دارد. روش تحقیق حاضر توصیفی-پیمایشی بوده و داده ها از طریق پرسشنامه محقق ساخته در بین ۲۵۹ نفر از ساکنان ۸ روستای گردشگری در شهرستان رامیان جمع آوری شد. یافته ها نشان داد که توسعه گردشگری روستایی بر هفت شاخص از هشت شاخص پیداشوندگی اجتماعی تأثیر معناداری داشته است. برون گرایی اجتماعی، انسجام اجتماعی و خودکارآمدی محلی بیشترین تأثیر را پذیرفته اند، در حالی که حساسیت فرهنگی کمترین تأثیر را نشان داده است. تحلیل رگرسیون نیز تأثیر قوی زیرساخت های گردشگری و درآمدهای ناشی از گردشگری را بر پیداشوندگی اجتماعی تأیید کرد. همچنین، تحلیل مسیر نشان داد که مشارکت محلی با ضریب ۰/۷۰ اثر کلیدی در تقویت پیداشوندگی اجتماعی دارد. نتایج این پژوهش بیانگر آن است که توسعه گردشگری روستایی می تواند به شرط مشارکت فعال جامعه محلی، توزیع عادلانه منافع و تقویت زیرساخت ها، به تحولات اجتماعی پایدار در جوامع روستایی منجر شود. این یافته ها می تواند به سیاست گذاران در طراحی برنامه های گردشگری اجتماع محور کمک کند.

واژگان کلیدی:

اجتماع محلی، پیداشوندگی اجتماعی، توسعه گردشگری، گردشگری روستایی، مقصدهای روستایی.

تاریخ ارسال:

۱۴۰۴/۰۵/۱۳

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۷/۱۷

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۹/۰۶

۱- مقدمه

جامعه‌های روستایی در بسیاری از مناطق جهان با چالش‌هایی چون مهاجرت، بیکاری، زوال هویت فرهنگی و تضعیف پیوندهای اجتماعی مواجه‌اند (گوئو و جردن، ۲۰۲۲: ۴۷)^۱. در چنین بستری، گردشگری روستایی به‌عنوان یکی از گزینه‌های مداخله‌گر برای بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی مطرح می‌شود (لین و کاستن‌هولتز^۲، ۲۰۱۵: ۱۱۳۷؛ احمدی، صادقلو و شایان، ۱۴۰۳: ۲۶۷). گردشگری روستایی به‌عنوان یکی از انواع گردشگری‌های پایدار، در دهه‌های اخیر به‌عنوان راهبردی برای توسعه مناطق روستایی و محروم مطرح شده است. این نوع گردشگری با بهره‌گیری از جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی و اجتماعی روستاها، فرصت‌هایی برای اشتغال‌زایی، حفظ میراث فرهنگی و بهبود کیفیت زندگی ساکنان فراهم می‌سازد (روئیز-رئال^۳ و همکاران، ۲۰۲۲: ۱۳۴۶؛ شارپلی و رابرتز^۴، ۲۰۰۴)؛ بنابراین در گردشگری روستایی با بهره‌گیری از ظرفیت‌های محیطی، فرهنگی و انسانی مناطق روستایی، نه تنها زمینه‌های اقتصادی نوینی را فراهم می‌آورد، بلکه می‌تواند موجب تحرکات اجتماعی، فرهنگی و نهادی در جوامع محلی شود (حیبی کوشکویی و منشی زاده و رضویان، ۱۴۰۰: ۲۳۵). توسعه گردشگری روستایی می‌تواند منجر به آشکارشدن و بروز برخی از ویژگی‌های اجتماعی در جامعه گردد.

لذا مفهوم پیداشوندگی اجتماعی ناظر بر فرآیندهایی چون ارتقا آگاهی جمعی، افزایش تعاملات اجتماعی، و شکل‌گیری احساس تعلق و هویت مشترک در بین اعضای جامعه است، به‌طور فزاینده‌ای مورد توجه پژوهشگران توسعه محلی قرار گرفته است (سایر^۵، ۲۰۰۵). در این میان، توسعه گردشگری روستایی می‌تواند با فراهم‌آوردن بسترهایی برای مشارکت، تعامل و بازاندیشی اجتماعی، بروز و شکل‌گیری این فرایندها را تسهیل کند (توسون^۶، ۲۰۰۵: ۳۳۸). در همین راستا، مفهوم «پیداشوندگی اجتماعی» که به فرایند تدریجی شکل‌گیری ظرفیت‌ها، هویت‌ها، کنش‌های جمعی و سرمایه‌های اجتماعی نوین در بستر جامعه اشاره دارد، می‌تواند یکی از پیامدهای غیرمستقیم توسعه گردشگری روستایی باشد (سایر^۷، ۲۰۰۵). بررسی پیوند این دو پدیده، یعنی گردشگری روستایی و پیداشوندگی اجتماعی، درک عمیق‌تری از آثار اجتماعی گردشگری بر جوامع محلی فراهم می‌سازد؛ لذا توسعه گردشگری روستایی صرفاً منجر به رشد اقتصادی نمی‌شود و می‌تواند به تحول در لایه‌های عمیق‌تر اجتماعی و فرهنگی نیز بینجامد. به عبارتی، گردشگری می‌تواند زمینه‌ساز پیداشوندگی اجتماعی، به معنای شکل‌گیری ظرفیت‌های نوین اجتماعی، بازتعریف هویت جمعی، و تقویت سرمایه اجتماعی در جامعه محلی باشد که نوعی زمینه‌ساز پایداری نیز می‌باشد (رومیانی و همکاران، ۱۴۰۰، ۱۶۵). اگرچه برخی پژوهش‌ها به تأثیرات مثبت گردشگری بر مشارکت اجتماعی و سرمایه اجتماعی در جوامع محلی اشاره کرده‌اند (سجاسی قیداری، رومیانی و جعفری، ۱۳۹۳: ۱۰۶). اما هنوز درک عمیق و نظام‌مندی از چگونگی و چرایی این تأثیرات، به‌ویژه در زمینه مفهومی چون پیداشوندگی اجتماعی، وجود ندارد (گیلبرت، ۲۰۰۶: ۱۳۶). این امر ضرورت انجام تحقیقی هدفمند را برای بررسی رابطه بین توسعه گردشگری روستایی و پیدایش ظرفیت‌ها و پویایی‌های نوین اجتماعی در جامعه محلی ایجاب می‌کند؛ بنابراین مطالعه رابطه میان گردشگری روستایی و پیداشوندگی اجتماعی می‌تواند از چند منظر دارای اهمیت باشد (یوسف^۸، ۲۰۲۵). نخست، در سطح نظری، این تحقیق به فهم بهتر از تعامل میان فرایندهای توسعه اقتصادی (گردشگری) و تحولات اجتماعی (پیداشوندگی) کمک می‌کند و می‌تواند ادبیات توسعه روستایی را غنی سازد. دوم، در سطح

^۱ Guo & Jordan^۲ Lane & Kastenholz^۳ Ruiz-Real^۴ Sharpley & Roberts^۵ Sawyer^۶ Tosun^۷ Sawyer^۸ Yousaf

سیاست‌گذاری، نتایج این پژوهش می‌تواند راهنمایی برای تدوین برنامه‌های گردشگری مشارکتی و بومی‌محور باشد که نه تنها به منافع اقتصادی بلکه به انسجام اجتماعی و هویت جمعی نیز توجه دارند (توسون، ۲۰۰۵: ۳۴۳). سوم، در سطح محلی، این تحقیق می‌تواند به شناخت پویایی‌های اجتماعی جوامع روستایی یاری رسانده و بسترهای مناسبی برای تقویت سرمایه اجتماعی، تاب‌آوری جمعی و مشارکت فعال‌تر ساکنان در فرایندهای توسعه فراهم آورد (یک، ۲۰۱۴: ۱۳۶). با این وجود، بطور عینی در منطقه مورد مطالعه در شهرستان رامیان، با وجود پتانسیل بالای روستاها در جذب گردشگر و شناخته شدن منطقه به‌عنوان یک مقصد گردشگری، اما فعالیت‌های اقتصادی غالب بوده و اغلب سرمایه‌گذاران بیرونی که به ایجاد اقامتگاه، ویلاهای اجاره‌ای، باغ‌های اجاره‌ای می‌پردازند، فعال می‌باشند. به عبارتی دیگر، توسعه گردشگری، زمینه ساز مشارکت و ظهور اجتماعی فراگیر روستاییان مقصدهای گردشگری مورد مطالعه را فراهم نساخته است؛ لذا تاکنون توسعه گردشگری امکان ظهور اجتماعی عمیق و فراگیر روستاییان و به تناسب آن تحرک و پویایی اجتماعی در منطقه شکل نگرفته است. حتی در برخی از موارد، چنین شرایطی در حال ایجاد تضاد منافع، شکاف اجتماعی، شکل‌گیری رفتارهای ضدگردشگری میان مردم محلی و منتفعان محدود گردشگری روستایی می‌باشد؛ لذا با وجود تأثیرات مثبت گردشگری در روستاها، سازوکار دقیق پیداشوندگی اجتماعی در زمینه‌هایی مانند فرایند شکل‌گیری هویت مشترک، نهادهای نوین و کنش جمعی به‌ویژه در بافت جوامع روستایی تاکنون مورد بررسی قرار نگرفته است. تداوم چنین فرایندی، رشد تک بعدی و مادی گرایی در توسعه گردشگری روستایی را دامن خواهد زد؛ بنابراین ضرورت توجه به زمینه‌ها و اثرات ناشی از پیداشوندگی اجتماعی روستایی، به‌عنوان مسئله‌ای مهم در آینده توسعه پایدار گردشگری روستایی می‌باشد. این شکاف مفهومی، به‌ویژه در زمینه مانند «پیداشوندگی اجتماعی» در جامعه محلی ناشی از توسعه گردشگری بسیار محسوس است تا مشخص سازد که چگونه توسعه گردشگری روستایی می‌تواند فراتر از رشد اقتصادی، به تحولات عمیق اجتماعی نیز دامن بزند. بر این اساس این مطالعه با هدف بررسی اثر توسعه گردشگری روستایی بر پیداشوندگی اجتماعی شکل گرفته و به دنبال پاسخگویی به این سؤال کلیدی می‌باشد که گردشگری روستایی چگونه می‌تواند در پیداشوندگی اجتماعی جامعه محلی اثر داشته باشد

۲- بنیان نظریه‌ای

گردشگری روستایی به معنای سفر به نواحی روستایی با هدف تجربه طبیعت، فرهنگ بومی، و شیوه‌های زندگی سنتی است. این نوع گردشگری معمولاً در مقیاس کوچک، با مشارکت جامعه محلی و در چارچوب اصول پایداری انجام می‌شود (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۴۰۰، ۵۰۳). توسعه گردشگری روستایی نه فقط به ایجاد زیرساخت‌های فیزیکی و اقتصادی اشاره دارد، بلکه شامل توانمندسازی جامعه، حفظ میراث فرهنگی و ارتقا ظرفیت‌های اجتماعی نیز می‌شود (لین و کاستن‌هولتس، ۲۰۱۵: ۱۱۴۲). به عبارتی دیگر، گردشگری می‌تواند عامل محرک و چاشنی برای فعال سازی ظرفیت‌های بالقوه اجتماعی در جوامع مقصد شود. زیرا توسعه گردشگری در جوامع محلی، می‌تواند زمینه ساز ساختارهای جدید اجتماعی شده و به پیداشوندگی اجتماعی فعالان و گروه‌های جدید حرفه‌ای اثر گذار باشد. زیرا پیداشوندگی اجتماعی مفهومی در نظریه‌های پیچیدگی و جامعه‌شناسی نوین است که به فرایند شکل‌گیری ساختارها، نهادها، و کنش‌های جدید اجتماعی در تعامل با محیط و شرایط خاص اطلاق می‌شود (سایر، ۲۰۰۵: ۱۴). این مفهوم بر آن است که کنش‌های جمعی، هویت‌های اجتماعی، و نهادهای نوظهور صرفاً حاصل عوامل فردی یا ساختاری نیستند، بلکه در بستر روابط تعاملی، زمینه‌ای و تاریخی به تدریج پدیدار می‌شوند (اکبریان رونیزی، ۱۳۹۲، ۹۳). این نظریه بر آن است که پدیده‌های اجتماعی (مانند هویت جمعی، نهادهای خودسازمانده، و سرمایه اجتماعی) نتیجه تعاملات پیچیده کنش‌گران انسانی در بسترهای خاص‌اند (گیلبرت، ۲۰۰۶: ۱۳۹). از منظر این رویکرد، اگرچه نیروهای ساختاری و فردی مهم‌اند، اما ساختارهای جدید در سطحی بالاتر و غیر قابل

¹ Bâc

تقلیل به اجزای سازنده‌شان پدید می‌آیند. کاربرد این نظریه در گردشگری روستایی به ما امکان می‌دهد تا بفهمیم چگونه حضور گردشگران، تعاملات اقتصادی و فرهنگی، و تغییر در انتظارات محلی می‌تواند منجر به پیدایش شکل‌های نوینی از روابط اجتماعی در روستاها شود (یاری حصار و محمدی، ۱۴۰۲، ۴۷۹؛ بک، ۲۰۱۴: ۱۳۳).

بنابراین توسعه روستایی در نظریه‌های معاصر، فراتر از رشد اقتصادی و زیرساختی در نظر گرفته می‌شود و بر ابعاد اجتماعی، فرهنگی، نهادی و انسانی نیز تأکید دارد (نجفی کانی و نجفی، ۱۳۹۹، ۲۳۴). در این دیدگاه، توسعه نه صرفاً به معنای افزایش درآمد، بلکه به معنای تقویت ظرفیت‌های درونی جوامع محلی برای کنش جمعی، خودسازماندهی و بازآفرینی اجتماعی است (یوسف، ۲۰۲۵؛ کاظمی و همکاران، ۱۴۰۰: ۹۰۸). در این چارچوب، مفهوم «پیداشوندگی اجتماعی» به عنوان فرایندی نظری مطرح می‌شود که طی آن، کنش‌ها، تعاملات و تجارب جدید حاصل از فرایندهای توسعه‌ای مانند گردشگری، به شکل‌گیری هویت‌های نو، نهادهای اجتماعی جدید و بازتعریف پیوندهای اجتماعی می‌انجامد (سایر، ۲۰۰۵: ۶۵). در این میان گردشگری روستایی به دلیل ماهیت بین‌رشته‌ای خود، بستری مناسب برای تحقق این نوع از پیداشوندگی فراهم می‌کند؛ زیرا از یک سو به تقویت سرمایه اجتماعی، همکاری‌های محلی و مشارکت در تصمیم‌سازی‌ها منجر می‌شود (موسکاردو، ۲۰۰۸: ۶۳)، و از سوی دیگر، با افزایش تعاملات فرهنگی و اقتصادی، به پویایی اجتماعی و شکل‌گیری ظرفیت‌های نوین اجتماعی کمک می‌کند (ریچارد و هال، ۲۰۰۰: ۳۲).

از منظر نظریه‌های نوین توسعه مانند «توسعه پایدار اجتماع‌محور»، فرض بر آن است که تحولات اجتماعی باید در بطن جامعه و باتکیه بر عوامل بومی و مردمی شکل گیرد (بیدی و هادسون^۱، ۲۰۰۳: ۶۳۸). در این زمینه، گردشگری می‌تواند به عنوان یک کاتالیزور اجتماعی عمل کرده و با ایجاد فرصت‌های جدید شغلی، فرهنگی و ارتباطی، منجر به تقویت احساس تعلق، ارتقا اعتماد اجتماعی و بازتولید نهادهای محلی گردد (لانگ و پرکینز^۲، ۲۰۰۷)؛ بنابراین، در سطح نظری، گردشگری روستایی نه تنها عاملی برای توانمندسازی اقتصادی، بلکه بستری برای تحول اجتماعی درونی و پیدایش نظم‌ها و نهادهای اجتماعی نو در جامعه محلی است. این دیدگاه، نگاه تقلیل‌گرایانه به توسعه را رد کرده و بر پویایی و بازآفرینی اجتماعی در نتیجه فرایندهای مشارکتی و تعاملی توسعه‌محور تأکید می‌ورزد (دهقانی و همکاران، ۱۴۰۴: ۱۶۴؛ شارپلی و رابرت، ۲۰۰۴).

بنابراین گردشگری به عنوان یکی از شاخه‌های مهم توسعه اقتصادی و اجتماعی، نقش قابل توجهی در باز ساخت اجتماعی روستاها ایفا می‌کند (احمدی، صادقلو و شایان، ۱۴۰۳: ۲۶۳). باز ساخت اجتماعی فرایندی است که در آن ساختارها، روابط، ارزش‌ها و نهادهای اجتماعی دستخوش تحول می‌شوند تا پاسخگوی نیازها و شرایط نوین جامعه باشند. روستاها، به عنوان بافت‌هایی که غالباً از لحاظ اقتصادی و اجتماعی در معرض چالش‌هایی مانند کاهش جمعیت، مهاجرت و ضعف زیرساخت‌ها قرار دارند، از توسعه گردشگری بهره‌مند شده و این روند می‌تواند موجب ارتقای کیفیت زندگی و پویایی اجتماعی آنها شود. به عنوان نمونه، افزایش فرصت‌های درآمدزایی موجب افزایش انگیزه مشارکت اجتماعی و فعالیت‌های جمعی در میان بومیان شده و به تقویت سرمایه اجتماعی کمک می‌کند. سرمایه اجتماعی به معنای شبکه‌های اعتماد، همکاری و مشارکت میان اعضای جامعه است که پایه‌های مهمی برای باز ساخت اجتماعی به شمار می‌رود (نادریان، ۱۳۹۶: ۹۰). به علاوه، گردشگری با فراهم آوردن بسترهای تعامل اجتماعی میان بومیان و گردشگران، موجب تبادل فرهنگی و انتقال دانش می‌شود که این امر نقش مهمی در بازتعریف هویت جمعی و تقویت حس تعلق به جامعه محلی دارد. از سوی دیگر، گردشگری می‌تواند به حفظ و احیای میراث فرهنگی، سنت‌ها و آداب و رسوم روستایی کمک کند. توجه به این مؤلفه‌ها موجب ایجاد پیوندی میان گذشته و حال جامعه و بهبود انسجام اجتماعی می‌شود. در این فرایند، ارزش‌های

¹ Beedie & Hudson

² Long & Perkins

فرهنگی و هویت محلی بازتعریف و تقویت شده و در قالبی نوین ظهور می‌یابند که خود بخشی از باز ساخت اجتماعی است. همچنین توسعه گردشگری می‌تواند ساختارها و نهادهای اجتماعی جدیدی ایجاد کند که نقش هماهنگ‌کننده و مدیریتی در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی محلی ایفا می‌کنند و این نهادها به بهبود کارکردهای اجتماعی و تقویت مشارکت جمعی کمک می‌کنند (احمدی، صادقلو و شایان، ۱۴۰۳: ۲۳۰).

ارتباط این تحولات اجتماعی با مفهوم پیداشوندگی اجتماعی اهمیت زیادی دارد. زیرا، ورود گردشگری به روستاها محیطی پویا و متغیر ایجاد می‌کند که در آن ارتباطات و تعاملات چندجانبه به ظهور ساختارهای جدید اجتماعی می‌انجامد. بازتعریف هویت محلی، تغییر در الگوهای روابط قدرت و ایجاد نهادهای مدنی تازه نمونه‌هایی از این پیداشوندگی‌ها هستند. این فرایندهای نوظهور می‌توانند موجب تقویت انسجام اجتماعی و همبستگی جمعی شوند یا در مواردی به چالش‌ها و نابرابری‌های جدید دامن بزنند؛ بنابراین، مطالعه و درک مکانیزم‌های پیداشوندگی اجتماعی در چارچوب توسعه گردشگری اهمیت ویژه‌ای دارد تا بتوان از این فرایندها به نحو مطلوب برای باز ساخت اجتماعی بهره‌برداری کرد.

مطالعه اثر توسعه گردشگری روستایی بر پیداشوندگی اجتماعی جامعه محلی، نیازمند تبیین مفهومی و نظری عمیقی از پدیده‌های اجتماعی نوظهور در بستر تعاملات انسانی و تحولات روستایی است (تلیپوس^۱، ۲۰۰۸: ۵۱). این بخش، مهم‌ترین نظریه‌ها و چارچوب‌های مفهومی مرتبط با موضوع را از منابع داخلی و خارجی مرور می‌کند. لذا در حوزه گردشگری روستایی، می‌توان این فرض را داشت که حضور گردشگران، مواجهه فرهنگی، و ایجاد فرصت‌های مشارکتی، زمینه را برای شکل‌گیری کنش‌های جدید، بازتعریف هویت محلی، و حتی تأسیس نهادهای خودگردان محلی فراهم می‌آورد (عینالی و رومیانی، ۱۳۹۲، ۵۳). بر اساس این مبانی، می‌توان نتیجه گرفت که توسعه گردشگری روستایی در صورتی می‌تواند به پیداشوندگی اجتماعی منجر شود که (وو و همکاران، ۲۰۲۳: ۱۴۸۶):

- با مشارکت و گفت‌وگوی جامعه محلی همراه باشد؛
- زمینه‌ساز سرمایه اجتماعی، نهادسازی و شکل‌گیری کنش جمعی جدید گردد؛
- تعامل میان گردشگران و روستاییان بر مبنای احترام متقابل باشد؛
- فرایند پیدایش اجتماعی از بستر نیازها، هویت‌ها و قابلیت‌های بومی رشد کند.

توسعه گردشگری روستایی بستر تعامل بین گردشگران، ساکنان محلی، و دیگر ذی‌نفعان را فراهم می‌آورد. این تعاملات باعث می‌شوند روابط اجتماعی جدیدی در جامعه محلی شکل بگیرد که پیش از این وجود نداشته است. به‌ویژه در جوامعی که قبلاً بسته و درون‌گرا بوده‌اند، ورود گردشگران می‌تواند منجر به بازتعریف نقش‌های اجتماعی، تقویت گفت‌وگو، و شکل‌گیری گروه‌های داوطلب و مشارکتی شود. مانند راهنمایان تور محلی یا راه‌اندازی اقامتگاه‌های بوم‌گردی (وو و همکاران، ۲۰۲۳: ۱۴۹۱). لذا در جوامعی که ظرفیت‌سازی و یادگیری اجتماعی رخ دهد، ساختارهای مشارکتی و اعتماد بین‌فردی تقویت می‌شود که به پیدایش نهادهای خودگردان منتهی می‌گردد. همچنین با ورود گردشگران، روستاییان اغلب شروع به بازنمایشی در مورد سنت‌ها، آیین‌ها و سبک زندگی خود می‌کنند (روئیز-رئال، ۲۰۲۲: ۱۳۳۵). این فرایند بازنمایشی باعث تقویت یا بازسازی هویت جمعی می‌شود. چنین بازتعریفی، خود بخشی از فرایند پیداشوندگی اجتماعی است که با دگرگونی در سطح نگرش‌ها، زبان، نمادها و حتی شیوه‌های همکاری همراه می‌شود (بارکین^۲، ۲۰۰۰: ۱۶). به‌عنوان نمونه احمدی و همکاران، ۱۴۰۳ اشاره می‌کنند که توسعه گردشگری می‌تواند به بازآفرینی نمادهای فرهنگی محلی و انسجام جدید اجتماعی منجر شود. علاوه بر این، در بستر توسعه گردشگری، جامعه محلی اغلب اقدام به سازماندهی خود برای رفع

¹ Tepelus

² Barkin

نیازهای جدید می‌کند (گریف^۱، ۱۹۹۴: ۲۷). شکل‌گیری نهادهای غیررسمی (مثل گروه‌های خودیار، انجمن‌های فرهنگی، تعاونی‌های گردشگری) نمونه‌هایی از این پیداشوندگی اجتماعی‌اند. این نهادها به مرور ممکن است به ساختارهای رسمی‌تری نیز تبدیل شوند (تپلوس، ۲۰۰۸: ۳۸). لذا اثر توسعه گردشگری در پیداشوندگی اجتماعی جامعه محلی بسیار مهم و چندوجهی است که می‌تواند شامل:

۱. تقویت هویت فرهنگی و حفظ سنت‌ها: در بسیاری از جوامع محلی، توسعه گردشگری باعث شده تا مردم به حفظ و بازآفرینی فرهنگ، آداب و رسوم خود بپردازند. مثلاً در روستاهای تاریخی ایران مانند ماسوله یا کندوان، گردشگری موجب شده که مردم به حفظ معماری سنتی، پوشش محلی و آیین‌های فرهنگی اهمیت بیشتری دهند که این امر باعث تقویت حس تعلق و هویت اجتماعی می‌شود (صفری علی اکبری، ۱۴۰۰: ۱۳۷).

۲. افزایش مشارکت اجتماعی: با ورود گردشگران، نیاز به خدمات مختلف افزایش می‌یابد که این موضوع مردم را به همکاری و سازماندهی تشویق می‌کند. مثلاً در مناطق بوم‌گردی مانند روستاهای اطراف شیراز یا اصفهان، اهالی برای ارائه خدمات اقامتی، راهنمایی تورها یا فروش صنایع دستی با هم همکاری می‌کنند که این همکاری‌ها باعث تقویت پیوندهای اجتماعی می‌شود (دهقانی، احمدی و فراهانی، ۱۴۰۴: ۱۶۲).

۳. ایجاد فرصت‌های شغلی و کاهش مهاجرت: توسعه گردشگری فرصت‌های شغلی جدید ایجاد می‌کند که جوانان را از مهاجرت به شهرهای بزرگ باز می‌دارد. مثلاً در مناطق کوهستانی شمال ایران مانند ماسال یا فومن، رونق گردشگری باعث شده جوانان محلی مشاغل مرتبط با گردشگری را انتخاب کنند و بدین ترتیب جامعه پایدارتر شود (احمدی، صادقلو و شایان، ۱۴۰۳: ۲۶۵).

۴. ارتقا سطح آموزش و آگاهی اجتماعی: حضور گردشگران خارجی و داخلی موجب تبادل فرهنگی می‌شود که این امر سطح آگاهی مردم محلی را درباره مسائل مختلف مانند محیط زیست، حقوق بشر و توسعه پایدار افزایش می‌دهد (عینالی و رومیانی، ۱۳۹۲: ۵۶).

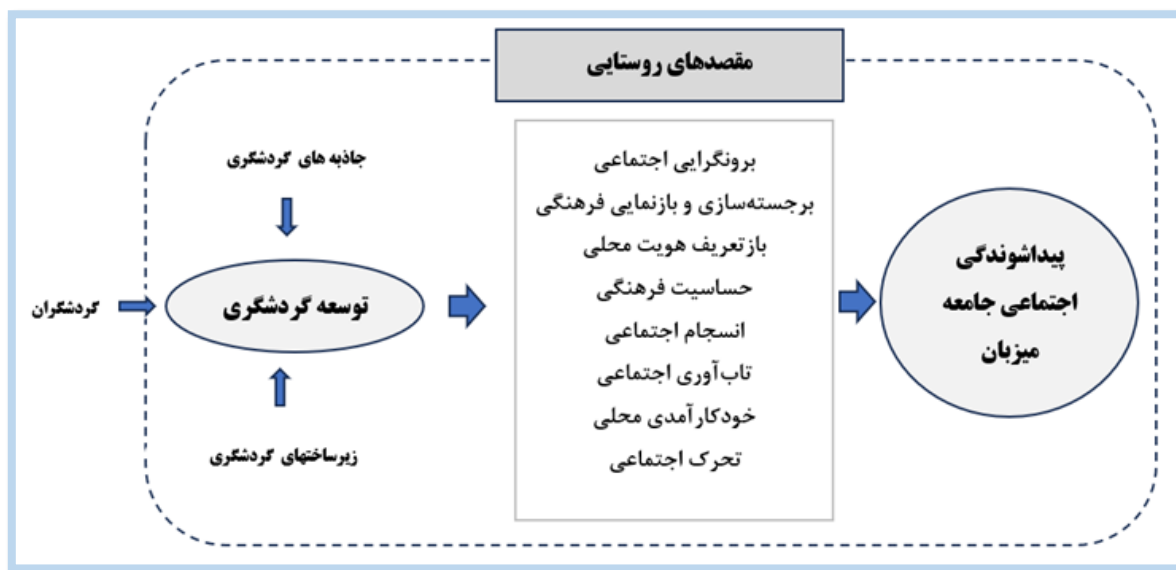
۵. تقویت اعتماد به نفس جمعی: وقتی جامعه محلی شاهد استقبال گسترده گردشگران از فرهنگ و جاذبه‌های خود باشد، احساس غرور ملی-محلی افزایش یافته و اعتماد به نفس جمعی تقویت می‌شود. نمونه بارز آن جشنواره‌های فرهنگی-گردشگری مانند جشنواره موسیقی نواحی ایران است که موجب افتخار اهالی منطقه می‌شود (اکبریان رونیزی، ۱۳۹۲: ۹۴).

۶. توسعه زیرساخت‌های اجتماعی: سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری (مانند راه‌ها، مراکز درمانی، امکانات آموزشی) علاوه بر جذب توریست‌ها، کیفیت زندگی ساکنان را نیز ارتقا می‌دهد (سجاسی قیداری، رومیانی و جعفری، ۱۳۹۳: ۱۰۸).

این نمونه‌ها نشان‌دهنده آن است که توسعه گردشگری نه تنها جنبه اقتصادی دارد بلکه نقش مهمی در پیداشوندگی اجتماعی جوامع محلی ایفا می‌کند؛ یعنی موجب تقویت هویت جمعی، افزایش مشارکت اجتماعی، ارتقا سطح زندگی فرهنگی-اجتماعی و پایداری جامعه خواهد شد.

توسعه گردشگری روستایی صرفاً یک تحول اقتصادی یا فیزیکی نیست، بلکه فرایندی اجتماعی است که می‌تواند ساختارهای نوظهور اجتماعی، نقش‌های جدید و شبکه‌های تعاملی تازه در جامعه محلی پدید آورد. این تحولات در قالب پیداشوندگی اجتماعی رخ می‌دهند که نه به طور مستقیم برنامه‌ریزی شده‌اند و نه کاملاً خودجوش، بلکه محصول پیچیده‌ای از تعاملات فرهنگی، اقتصادی و نهادی‌اند (شکل ۱).

¹ Greffe

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

در سال های اخیر، پژوهش های متعددی در حوزه تأثیرات اجتماعی گردشگری روستایی انجام شده که هریک از جنبه ای خاص، به بررسی پیامدهای اجتماعی، فرهنگی و نهادی آن پرداخته اند. بیشتر مطالعات داخلی بر ابعاد ملموس تری نظیر سرمایه اجتماعی، مشارکت محلی، بازآفرینی فرهنگی و انسجام اجتماعی تمرکز داشته اند؛ در حالی که پژوهش های خارجی، مفاهیمی چون ظرفیت سازی، پویایی اجتماعی، و پیداشوندگی ساختارهای نوین اجتماعی را نیز بررسی کرده اند. اکبریان رونیزی (۱۳۹۲) در پژوهشی که به بررسی تأثیر گردشگری روستایی بر سرمایه اجتماعی پرداخته، نشان داد که گردشگری می تواند با افزایش تعاملات بین فردی، تقویت اعتماد اجتماعی و گسترش مشارکت جمعی، به بازآفرینی روابط اجتماعی در جامعه محلی کمک کند. آن ها به ویژه تأکید دارند که این تأثیرات در جوامعی بیشتر دیده می شود که خود در فرایندهای گردشگری نقش فعال دارند. دهقانی و همکاران (۱۴۰۴) در مطالعه ای با تأکید بر شاخص های سرمایه اجتماعی، به این نتیجه رسیدند که گردشگری روستایی می تواند موجب بازسازی شبکه های اعتماد، تعامل و مشارکت در میان روستاییان شود. یافته های آن ها حاکی از آن است که این فرایندها اغلب به صورت غیرمستقیم و در طول زمان پدید می آیند و متکی بر ظرفیت های فرهنگی بومی اند. صفری علی اکبری (۱۴۰۰) با رویکرد جامعه شناختی به این موضوع نگرسته و نشان می دهد که گردشگری می تواند کنش های اجتماعی جدیدی را در روستاها فعال کند؛ از جمله شکل گیری گروه های محلی، بازتعریف نقش های اجتماعی، و افزایش تمایل به مشارکت در امور جمعی. همچنین نتیجه گیری می کند که گردشگری نه تنها در سطح اقتصادی، بلکه در سطوح فرهنگی و هویتی نیز تغییراتی ایجاد می کند. در پژوهشی دیگر، عینالی و رومیانی (۱۳۹۲) به بررسی ارتباط گردشگری روستایی و توسعه اجتماعی در مناطق کمتر توسعه یافته پرداختند. آن ها استدلال می کنند که گردشگری اگر با برنامه ریزی مشارکتی همراه باشد، می تواند به عنوان یک نیروی پیدایش اجتماعی عمل کند و زمینه ساز بازتعریف مناسبات اجتماعی و ارتقا حس تعلق شود. موسکاردو^۱ (۲۰۰۸) با تمرکز بر مفهوم ظرفیت سازی اجتماعی، به این نتیجه رسید که گردشگری می تواند موجب پیدایش ساختارهای تصمیم گیری محلی، افزایش مهارت های مشارکتی، و تقویت اعتماد نهادی شود. او تأکید دارد که موفقیت این روند به میزان مشارکت واقعی جامعه محلی در برنامه ریزی گردشگری وابسته است. همچنین، ریچارد و هال^۲ (۲۰۰۰) در اثری بنیادین به نقش گردشگری در

^۱ Moscardo

^۲ Richards and Hall

توسعه پایدار اجتماعی پرداخته و استدلال می‌کنند که گردشگری می‌تواند بستری برای پیدایش هویت جمعی جدید و کنشگری اجتماعی در جوامع محلی فراهم آورد. به باور آن‌ها، این فرایندها زمانی پایدار می‌شوند که از دل فرهنگ بومی و تعاملات اجتماعی محلی برخیزند. لین و کاستن‌هولتس (۲۰۱۵) نیز با مرور روندهای نظری گردشگری روستایی، به این نتیجه رسیده‌اند که نسل جدیدی از گردشگری روستایی در حال ظهور است که تمرکز آن نه فقط بر منافع اقتصادی، بلکه بر تحولات اجتماعی عمیق‌تری مانند پیدایش ساختارهای جدید همکاری، یادگیری جمعی و بازتعریف هویت محلی است. سایر (۲۰۰۰) مفهوم «پیداشوندگی اجتماعی» را به عنوان محصول تعاملات پیچیده و غیر قابل تقلیل به اجزای فردی معرفی می‌کند. این دیدگاه می‌تواند چارچوبی مناسب برای تحلیل چگونگی شکل‌گیری پویایی‌های نوین اجتماعی در بستر توسعه گردشگری باشد.

اگرچه برخی پژوهش‌ها به آثار مثبت گردشگری بر ارتقا سرمایه اجتماعی و افزایش انسجام محلی اشاره داشته‌اند. اما بررسی سازوکارهایی که از طریق آن گردشگری می‌تواند به پیدایش شکل‌های نوینی از کنش، آگاهی و تعلق اجتماعی در جوامع روستایی بینجامد، همچنان نیازمند تحقیق است. به‌ویژه در ایران که بسیاری از برنامه‌های گردشگری روستایی بدون توجه به ظرفیت‌های فرهنگی و اجتماعی محلی تدوین می‌شوند، درک این رابطه می‌تواند به سیاست‌گذاری‌های دقیق‌تر و اثربخش‌تری منجر شود؛ بنابراین بررسی پیشینه نشان می‌دهد که علی‌رغم توجه به پیامدهای اجتماعی گردشگری، هنوز جای پژوهشی که به‌طور مشخص، فرایند «پیداشوندگی اجتماعی» را در بافت روستاهای ایران و در تعامل با گردشگری بررسی کند، خالی است. این موضوع، ضرورت پژوهش حاضر را از منظر علمی و کاربردی توجیه می‌کند.

۳- روش، تکنیک‌ها و قلمرو

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه ساکنان روستاهای دارای سابقه فعالیت گردشگری (از جمله بوم‌گردی، تورهای طبیعت‌گردی، اقامتگاه‌های محلی) در روستای گردشگری پاقله، رضی، کشک، جوزچال، ملج آرام، ویرو، الهادی، قورچای در شهرستان رامیان می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه، از فرمول کوکران در سطح خانوار استفاده شده است. با فرض خطای مجاز ۵ درصد و سطح اطمینان ۹۵ درصد، حجم نمونه تقریبی برای این پژوهش حدود ۲۵۹ نفر در نظر گرفته می‌شود. سپس در هر روستا ابتدا با در نظر گرفتن حداقل ۷ نمونه برای امکان انجام آنالیزهای آماری، به توزیع نسبت تعداد نمونه‌ها پرداخته شده است. در هر روستا، انتخاب نمونه‌ها از طریق روش تصادفی ساده و واحد تحلیل سرپرست خانوار بوده است (جدول ۱).

جدول ۱- جامعه آماری و نمونه‌های تحقیق

روستاها	خانوار	جمعیت	تعداد نمونه‌ها (با حداقل ۷)
پاقله	۹۸	۳۰۴	۳۲
رضی	۵۹	۱۷۲	۲۱
کشک	۲۲۲	۷۹۴	۶۶
جوزچال	۲۳	۸۲	۱۱
ملج آرام	۱۷	۴۹	۱۰
ویرو	۲۲۵	۸۱۵	۶۷
الهادی	۴۸	۱۴۶	۱۸
قورچای	۱۰۲	۳۴۴	۳۳
مجموع	۷۹۴	۲۷۰۶	۲۵۹

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، پیمایشی- توصیفی است که با بهره‌گیری از روش‌های کمی به بررسی اثر توسعه گردشگری روستایی بر پیداشوندگی اجتماعی جامعه محلی پرداخته است؛ بنابراین این پژوهش به دنبال آن است که با استفاده از داده‌های میدانی و ابزار پرسشنامه، ارتباط میان مؤلفه‌های توسعه گردشگری و شاخص‌های پیداشوندگی اجتماعی را در بستر روستایی مورد سنجش قرار دهد. برای این منظور، بر اساس ادبیات نظری، شاخص‌های مربوط به متغیرها استخراج گردید (جدول ۲). بر این اساس ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق‌ساخته بر اساس شاخص‌ها در قالب طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای می‌باشد. همچنین شاخص‌هایی مانند زیرساخت گردشگری، تعداد گردشگران، درآمد حاصل از گردشگری به عنوان متغیر توسعه گردشگری تعریف شدند.

جدول ۲- شاخص‌ها و گویه‌های پیداشوندگی اجتماعی

شاخص‌ها	گویه‌ها
برونگرایی اجتماعی	- تعامل با گردشگران
	- مشارکت اجتماعی در گردشگری
	- فعالیت زنان در گردشگری
	- یادگیری زبان گردشگران
برجسته‌سازی و بازنمایی فرهنگی (کالایی شدن)	- نمایش پوشش‌های محلی
	- بازسازی یا حفظ معماری سنتی
	- برگزاری جشنواره‌های محلی (عروسی‌ها، برداشت محصول و ...)
	- برگزاری کارگاه‌های آموزشی (سفالگری، فرش بافی، آشپزی و ...)
بازتعریف هویت محلی	- تغییرات در سبک زندگی (راهاندازی اقامتگاه بوم‌گردی و ...)
	- احیای جشن‌ها و مراسم فراموش شده
	- احیا و توسعه صنایع دستی و سوغات
	- ترویج مهمان‌نوازی به عنوان ویژگی هویت روستا
حساسیت فرهنگی	- احساس تعلق بیشتر به روستا
	- تلاش برای محافظت از جاذبه‌ها (خانه‌های قدیمی، معابد، مسجدها و ...)
	- آگاهی جامعه از تأثیرات فرهنگی گردشگری (مثلاً حفظ یا تغییر آداب و رسوم)
انسجام اجتماعی	- میزان همبستگی و اعتماد متقابل بین اعضای جامعه
	- مشارکت در فعالیت‌های جمعی و تصمیم‌گیری‌های مشترک
	- کاهش اختلافات و افزایش همکاری بین گروه‌های مختلف
تاب‌آوری اجتماعی	- توانایی جامعه در مواجهه با تغییرات ناشی از گردشگری (مثلاً افزایش جمعیت فصلی، تغییر سبک زندگی)
	- سازگاری با تحولات اقتصادی و فرهنگی ناشی از توسعه گردشگری
خودکارآمدی محلی	- باور جامعه به توانایی خود در مدیریت توسعه گردشگری
	- مشارکت فعال در برنامه‌ریزی و اجرای پروژه‌های گردشگری
تحرك اجتماعی	- فرصت‌های شغلی جدید برای جوانان و زنان
	- تغییر در وضعیت اقتصادی و جایگاه اجتماعی افراد محلی

منابع: (اکبریان رونیزی، ۱۳۹۲؛ عینالی و رومیانی، ۱۳۹۲؛ دهقانی و همکاران، ۱۴۰۴؛ صفری علی اکبری، ۱۴۰۰؛ تپلوس، ۲۰۰۸؛ گریف، ۱۹۹۴؛ رویژرنال و همکاران، ۲۰۲۲؛ وو و همکاران، ۲۰۲۳؛ لانگ و پرکینز، ۲۰۰۷).

برای تعیین روایی صوری و محتوایی پرسشنامه، از نظرات ۱۷ نفر از اساتید و خبرگان حوزه گردشگری و جامعه‌شناسی استفاده شده است. همچنین برای تعیین پایایی ابزار، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده گردید که در پیش‌آزمون انجام‌شده با ۲۴ نفر از پاسخ‌دهندگان، ضریب پایایی کل پرسشنامه ۰/۸۹. به دست آمد که قابل قبول می‌باشد (جدول ۳).

جدول ۳- ضرایب پایایی (آلفای کرونباخ)

شاخص‌های پیداشوندگی اجتماعی	ضریب آلفای کرونباخ	تفسیر پایایی
برون‌گرایی اجتماعی	۰/۸۲	عالی
برجسته‌سازی فرهنگی	۰/۸۵	عالی
بازتعریف هویت محلی	۰/۸۱	عالی
حساسیت فرهنگی	۰/۷۹	خوب
انسجام اجتماعی	۰/۸۷	عالی
تاب‌آوری اجتماعی	۰/۸۳	عالی
خودکارآمدی محلی	۰/۸۴	عالی
تحرک اجتماعی	۰/۸۰	خوب
کل پرسشنامه	۰/۸۹	عالی

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴).

جمع‌آوری داده‌های میدانی از طریق پرسشنامه به روش طیف لیکرت (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) انجام شد. همچنین تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری‌شده با استفاده از نرم‌افزار Spss آمار توصیفی و آمار استنباطی مانند آزمون t (برای مقایسه میانگین شاخص‌ها)، آزمون همبستگی پیرسون و آنوا (برای بررسی همبستگی متغیرها)، تحلیل مسیر و رگرسیون (برای تحلیل اثر متغیرها) انجام شده است.

۴- یافته‌ها و تحلیل داده

یافته‌های توصیفی حاصل از تحلیل داده‌های جمعیت‌شناختی و اقتصادی نشان می‌دهد که از میان پاسخ‌گویان، ۵۹/۱ درصد مرد و ۴۰/۹ درصد زن بودند. این توزیع جنسیتی نشان می‌دهد که مشارکت مردان در فعالیتهای رسمی یا عمومی گردشگری بیشتر است، اما حضور قابل‌توجه زنان نیز حاکی از نقش آنان در سطوح غیررسمی گردشگری مانند اقامتگاه‌های بوم‌گردی، صنایع‌دستی و خدمات خانگی است. از نظر سنی، بیشترین تعداد پاسخ‌گویان در گروه سنی ۳۰ تا ۴۰ سال قرار داشتند (۳۲/۴ درصد) که بیانگر حضور جمعیت فعال و مولد در فرایندهای گردشگری است. گروه‌های سنی کمتر از ۳۰ سال (۲۰/۱ درصد) و بالای ۵۰ سال (۲۰/۸ درصد) نیز سهم نسبتاً قابل‌توجهی داشتند، به‌گونه‌ای که ترکیب سنی پاسخ‌گویان نوعی توازن میان جوانان، میانسالان و سالخوردگان را نشان می‌دهد؛ این تنوع می‌تواند ظرفیت خوبی برای انتقال دانش بومی، فعالیت فیزیکی، و نوآوری در حوزه گردشگری فراهم کند. از نظر سطح تحصیلات، بیشترین درصد مربوط به افرادی با تحصیلات راهنمایی و متوسطه (۳۴/۴ درصد) و سپس دیپلم و فوق‌دیپلم (۲۸/۲ درصد) بود. در حالی که تنها (۱۹/۳ درصد) از پاسخ‌گویان دارای تحصیلات کارشناسی یا بالاتر بودند، این نسبت همچنان بیانگر حضور قشر تحصیل‌کرده در بافت‌های روستایی و ظرفیت ارتقای دانش گردشگری در سطوح محلی است. این ترکیب آموزشی نشان می‌دهد که اگرچه بخش عمده‌ای از جامعه مورد بررسی دارای تحصیلات میانی است، اما سطح تحصیلات بالاتر نیز در حال تقویت نقش خود در تحولات اجتماعی و اقتصادی ناشی از گردشگری است. در بررسی نوع شغل پاسخ‌گویان، بیشترین سهم متعلق به کشاورزان و دامداران بود (۳۳/۲ درصد) که نشان‌دهنده تداوم معیشت سنتی در روستاهاست. با این حال،

سهم قابل توجهی از پاسخ‌گویان (۲۵/۱ درصد) به‌طور مستقیم در حوزه گردشگری فعالیت داشتند؛ این موضوع گویای گسترش فرصت‌های شغلی ناشی از گردشگری و تنوع معیشتی در روستاهاست. حضور افراد شاغل در بخش‌های خدماتی، کارگری و نیز زنان خانه‌دار نیز بازتابی از ساختار چندوجهی اقتصاد محلی است. یکی از شاخص‌های کلیدی در این مطالعه، میزان درآمد پاسخ‌گویان از گردشگری بود. نتایج نشان داد که ۶۴.۵ درصد از پاسخ‌گویان دارای درآمد از گردشگری بوده‌اند که بیشترین گروه درآمدی مربوط به بازه ۲ تا ۵ میلیون تومان در ماه (۲۸/۲ درصد) است. این در حالی است که (۳۵/۵ درصد) از پاسخ‌گویان هیچ‌گونه درآمدی از گردشگری نداشتند؛ این عدم بهره‌مندی می‌تواند ناشی از کمبود مهارت، نبود زیرساخت گردشگری در مناطق خاص یا توزیع نابرابر منافع باشد. در مجموع، می‌توان گفت گردشگری در حال تبدیل شدن به یک منبع اقتصادی قابل اتکا برای بخشی از جمعیت روستایی است، اما همچنان نیاز به تعمیق مشارکت و گسترش عدالت اقتصادی دارد این یافته‌ها در مجموع بیانگر آن است که جامعه محلی از منظر ساختار جمعیتی، اقتصادی و آموزشی، ظرفیت بالایی برای مشارکت فعال در فرایند گردشگری دارد. ترکیب سنی متنوع، حضور قشر تحصیل کرده، و نقش فزاینده درآمدهای گردشگری در کنار حفظ معیشت‌های سنتی، همگی زمینه‌ساز پیداشوندگی اجتماعی و بازتعریف جایگاه جامعه محلی در تعامل با گردشگران و فضای گردشگری هستند. اما برای تحقق توسعه‌ای متوازن و پایدار، نیاز به سیاست‌گذاری‌هایی وجود دارد که سهم گروه‌های کمتر برخوردار را در بهره‌برداری از منافع گردشگری افزایش دهد و از تمرکز فرصت‌ها در گروه‌های محدود جلوگیری کند (جدول ۴).

جدول ۴- ویژگی‌های توصیفی و جمعیت شناختی پاسخ‌گویان

متغیر	رده / گزینه	فراوانی (نفر)	درصد
جنسیت	مرد	۱۵۳	۵۹/۱
	زن	۱۰۶	۴۰/۹
سن	کمتر از ۳۰ سال	۵۲	۲۰/۱
	۳۰-۴۰ سال	۸۴	۳۲/۴
	۴۱-۵۰ سال	۶۹	۲۶/۶
	بالای ۵۰ سال	۵۴	۲۰/۸
تحصیلات	بی‌سواد / ابتدایی	۴۷	۱۸/۱
	راهنمایی / متوسطه	۸۹	۳۴/۴
	دیپلم / فوق‌دیپلم	۷۳	۲۸/۲
	کارشناسی و بالاتر	۵۰	۱۹/۳
	کشاورز / دامدار	۸۶	۳۳/۲
شغل اصلی	کارگر ساده	۴۱	۱۵/۸
	فعال در حوزه گردشگری	۶۵	۲۵/۱
	شغل دولتی / خدماتی	۴۳	۱۶/۶
	بدون شغل / خانه‌دار	۲۴	۹/۳
درآمد ماهانه از گردشگری	بدون درآمد	۹۲	۳۵/۵
	کمتر از ۲ میلیون تومان	۶۱	۲۳/۶
	۲ تا ۵ میلیون تومان	۷۳	۲۸/۲
	بیش از ۵ میلیون تومان	۳۳	۱۲/۷

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴).

نرمال بودن توزیع داده‌های مربوط به ۸ شاخص اصلی پیداشوندگی اجتماعی با استفاده از آزمون‌های آماری مناسب مورد بررسی قرار گرفته است. با توجه به اینکه تمامی متغیرهای مورد مطالعه با حجم نمونه بزرگ (بیش از ۵۰ مورد) بودند از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (K-S) استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون‌ها نشان می‌دهد که تمامی متغیرهای پژوهش دارای توزیع نرمال هستند. این نتیجه بر اساس مقادیر p-value به دست آمده که همگی بزرگ‌تر از ۰.۰۵ می‌باشند، تأیید شده است. با توجه به نرمال بودن توزیع تمامی متغیرها، می‌توان از روش‌های پارامتریک برای تحلیل‌های بعدی استفاده کرد. این روش‌ها شامل آزمون t، تحلیل واریانس (ANOVA)، رگرسیون خطی و دیگر روش‌های پارامتریک می‌شوند که به دلیل حساسیت کمتر به حجم نمونه و قدرت تشخیص بالاتر، نتایج قابل اعتمادتری ارائه می‌دهند. همچنین، نرمال بودن داده‌ها نشان‌دهنده این است که نمونه مورد مطالعه به خوبی جامعه آماری را نمایندگی می‌کند و یافته‌های پژوهش از اعتبار بالایی برخوردار خواهند بود (جدول ۵).

جدول ۵- نتایج آزمون نرمال بودن داده‌ها

شاخص‌ها	آزمون استفاده شده	آماره آزمون	p-value	نتیجه نرمال بودن	تحلیل بعدی
برون‌گرایی اجتماعی	K-S	۰/۰۲۸	۰/۱۸	نرمال	آزمون‌های پارامتریک
برجسته‌سازی فرهنگی	K-S	۰/۰۴۵	۰/۱۲	نرمال	آزمون‌های پارامتریک
بازتعریف هویت محلی	K-S	۰/۰۹۸	۰/۲۵	نرمال	آزمون‌های پارامتریک
حساسیت فرهنگی	K-S	۰/۰۴۱	۰/۱۵	نرمال	آزمون‌های پارامتریک
انسجام اجتماعی	K-S	۰/۰۹۶	۰/۰۸	نرمال	آزمون‌های پارامتریک
تاب‌آوری اجتماعی	K-S	۰/۰۳۵	۰/۲۰	نرمال	آزمون‌های پارامتریک
خودکارآمدی محلی	K-S	۰/۰۹۷	۰/۱۰	نرمال	آزمون‌های پارامتریک
تحرک اجتماعی	K-S	۰/۰۴۰	۰/۱۷	نرمال	آزمون‌های پارامتریک

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

به منظور بررسی میزان تأثیر توسعه گردشگری روستایی بر ابعاد مختلف پیداشوندگی اجتماعی، آزمون t تک‌نمونه‌ای برای هشت متغیر اصلی انجام شد. این تحلیل با مقایسه میانگین هر متغیر با مقدار معیار ۳ (نقطه میانی مقیاس لیکرت پنج‌گزینه‌ای) صورت پذیرفت. نتایج حاکی از آن است که هفت متغیر از هشت متغیر مورد بررسی تفاوت آماری معناداری با مقدار معیار نشان دادند. متغیر برجسته‌سازی فرهنگی با بالاترین میانگین (۳/۷۸) و مقدار $t = ۱۳/۴۷$ بیشترین فاصله را از نقطه میانی داشت که نشان‌دهنده تأثیر قوی گردشگری بر این بعد است. انسجام اجتماعی ($M = ۳/۶۷$)، خودکارآمدی محلی ($t = ۱۲/۰۳$) و خودکارآمدی محلی ($M = ۳/۵۴$) به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند. در مقابل، متغیر حساسیت فرهنگی ($M = ۲/۹۵$) تنها متغیری بود که تفاوت معناداری ($t = -۱/۰۲$, $p = ۰/۳۰۹$) با مقدار معیار نداشت. این یافته حاکی از آن است که توسعه گردشگری نتوانسته است به صورت معناداری بر افزایش حساسیت فرهنگی جامعه محلی تأثیر بگذارد. میانگین پایین‌تر از حد انتظار این متغیر می‌تواند زنگ خطری برای برنامه‌ریزان باشد که باید تمهیدات ویژه‌ای برای تقویت این بعد اندیشیده شود. تحلیل حدود اطمینان ۹۵ درصد نشان داد که فاصله اطمینان تمام متغیرهای معنادار کاملاً بالاتر یا پایین‌تر از مقدار معیار قرار نمی‌گیرد که این امر بر وجود طیفی از نظرات در جامعه نمونه دلالت دارد. به عنوان مثال، بازتعریف هویت محلی ($M = ۳/۱۲$) اگرچه از نظر آماری معنادار بود، اما نزدیکی میانگین آن به مقدار معیار نشان‌دهنده اثرپذیری متوسط این بعد از توسعه گردشگری است. این یافته‌ها به طور کلی حاکی از آن است که توسعه گردشگری روستایی توانسته است بر اکثر ابعاد پیداشوندگی اجتماعی تأثیر بگذارد، اما میزان این تأثیر در ابعاد مختلف متفاوت بوده است. برنامه‌ریزان و

سیاست‌گذاران می‌توانند از این نتایج برای تقویت ابعاد کم‌اثرتر مانند حساسیت فرهنگی و همچنین تثبیت و توسعه ابعاد پراثرتر مانند برجسته‌سازی فرهنگی و انسجام اجتماعی استفاده کنند (جدول ۶).

جدول ۶- نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای (میان‌نظری: ۳)

شاخص	میانگین (M)	انحراف معیار (SD)	مقدار t	درجه آزادی (df)	p-value	تفاوت معنادار	حدود اطمینان ۹۵ درصد
برون‌گرایی اجتماعی	۳/۴۵	۰/۸۷	۸/۲۱	۲۵۸	<۰/۰۰۱	دارد	(۳/۳۴، ۳/۵۶)
برجسته‌سازی فرهنگی	۳/۷۸	۰/۹۲	۱۳/۴۷	۲۵۸	<۰/۰۰۱	دارد	(۳/۶۶، ۳/۹۰)
بازتعریف هویت محلی	۳/۱۲	۰/۸۵	۲/۲۴	۲۵۸	۰/۰۲۶	دارد	(۳/۰۱، ۳/۲۳)
حساسیت فرهنگی	۲/۹۵	۰/۷۸	-۱/۰۲	۲۵۸	۰/۳۰۹	ندارد	(۲/۸۵، ۳/۰۵)
انسجام اجتماعی	۳/۶۷	۰/۸۹	۱۲/۰۳	۲۵۸	<۰/۰۰۱	دارد	(۳/۵۵، ۳/۷۹)
تاب‌آوری اجتماعی	۳/۳۲	۰/۸۱	۶/۲۹	۲۵۸	<۰/۰۰۱	دارد	(۳/۲۲، ۳/۴۲)
خودکارآمدی محلی	۳/۵۴	۰/۹۵	۸/۹۶	۲۵۸	<۰/۰۰۱	دارد	(۳/۴۲، ۳/۶۶)
تحرک اجتماعی	۳/۲۱	۰/۸۸	۳/۸۲	۲۵۸	<۰/۰۰۱	دارد	(۳/۱۰، ۳/۳۲)

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴).

این پژوهش با هدف بررسی تأثیرات توسعه گردشگری روستایی بر ابعاد مختلف پیداشوندگی اجتماعی، به تحلیل ۲۴ گویه در قالب ۸ شاخص اصلی پرداخته است. نتایج حاصل از آزمون t تک‌نمونه‌ای (با مقدار معیار ۳ به‌عنوان نقطه میانی مقیاس لیکرت) نشان‌دهنده الگوهای جالبی از تأثیرپذیری جامعه محلی از گردشگری است. یافته‌های کلیدی پژوهش نشان می‌دهد که از بین ۲۴ گویه مورد بررسی، ۱۹ گویه (۷۹/۲ درصد) تفاوت آماری معناداری با مقدار معیار نشان داده‌اند. در این میان، ۱۷ گویه میانگین بالاتر از ۳ و ۲ گویه میانگین پایین‌تر از ۳ داشته‌اند. جالب توجه اینکه ۵ گویه (۲۰/۸ درصد) تفاوت معناداری با مقدار معیار نداشته‌اند. برجسته‌ترین تأثیرات مثبت گردشگری در گویه‌های "نمایش پوشش‌های محلی" (۴/۱۲)، "توسعه صنایع دستی" (۴/۰۵) و "کاهش اختلافات" (۳/۹۵) مشاهده شده است. این نتایج حاکی از آن است که گردشگری روستایی به‌ویژه در تقویت مؤلفه‌های فرهنگی و انسجام اجتماعی تأثیر قابل توجهی داشته است. از سوی دیگر، پایین‌ترین میانگین‌ها مربوط به گویه‌های "آگاهی از تأثیرات فرهنگی" (۲/۷۸)، "تغییرات در سبک زندگی" (۲/۸۵) و "فعالیت زنان در گردشگری" (۲/۹۸) بوده است. تجزیه و تحلیل عمیق‌تر نتایج نشان می‌دهد که در شاخص "برون‌گرایی اجتماعی"، گویه "فعالیت زنان در گردشگری" تنها گویه غیرمعنادار بوده است. (p=۰/۷۲۸) این یافته می‌تواند نشان‌دهنده موانع ساختاری یا فرهنگی در مشارکت زنان باشد. در شاخص "حساسیت فرهنگی"، گویه "محافظت از جاذبه‌ها" نیز تفاوت معناداری نشان نداد (p=۰/۳۷۴) که احتمالاً بیانگر کم‌توجهی به میراث فرهنگی در فرایند توسعه گردشگری است. نکته قابل تأمل، معنادار بودن منفی دو گویه "تغییرات در سبک زندگی" (p=۰/۰۱۵) و "آگاهی از تأثیرات فرهنگی" (p<۰/۰۰۱) است که زنگ خطری برای برنامه‌ریزان محسوب می‌شود. این نتایج نشان می‌دهد توسعه گردشگری در برخی حوزه‌ها ممکن است به تغییرات ناخواسته در سبک زندگی محلی و کاهش آگاهی فرهنگی منجر شده باشد. از دیدگاه سیاست‌گذاری، این یافته‌ها چندین پیامد مهم دارد:

۱. نیاز به برنامه‌های توانمندسازی زنان در بخش گردشگری
۲. ضرورت تقویت برنامه‌های حفاظت از میراث فرهنگی
۳. اهمیت طراحی مداخلات برای کاهش اثرات منفی گردشگری بر سبک زندگی محلی
۴. لزوم توجه ویژه به صنایع دستی و جشنواره‌های محلی به‌عنوان نقاط قوت گردشگری روستایی

از منظر روش‌شناسی، با توجه به حجم نمونه مناسب (۲۵۹ نفر) و نرمال بودن داده‌ها، این نتایج از اعتبار آماری کافی برخوردارند. این پژوهش به خوبی نشان می‌دهد که اگرچه گردشگری روستایی تأثیرات مثبت گسترده‌ای داشته است، اما بدون برنامه‌ریزی دقیق می‌تواند به برخی ابعاد فرهنگی و اجتماعی آسیب بزند؛ بنابراین، توسعه آینده گردشگری در این مناطق نیازمند رویکردی متوازن و همه‌جانبه‌نگر است (جدول ۷).

جدول ۷- نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای برای گویه‌ها

شاخص	گویه‌ها	میانگین	مقدار t	p-value	نتیجه
برون‌گرایی اجتماعی	تعامل با گردشگران	۳/۸۲	۱۲/۴۷	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	مشارکت اجتماعی در گردشگری	۳/۲۵	۴/۱۲	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	فعالیت زنان در گردشگری	۲/۹۸	-۰/۳۵	۰/۷۲۸	غیرمعنادار
	یادگیری زبان گردشگران	۳/۷۵	۱۰/۸۹	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	نمایش پوشش‌های محلی	۴/۱۲	۱۸/۲۳	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
برجسته‌سازی فرهنگی	بازسازی معماری سنتی	۳/۴۵	۷/۶۵	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	برگزاری جشنواره‌های محلی	۳/۸۸	۱۴/۱۲	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۳/۱۵	۲/۶۷	۰/۰۰۸	معنادار (+)
	تغییرات در سبک زندگی	۲/۸۵	-۲/۴۵	۰/۰۱۵	معنادار (-)
	احیای جشن‌های فراموش‌شده	۳/۵۲	۸/۷۶	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
بازتعریف هویت محلی	توسعه صنایع دستی	۴/۰۵	۱۶/۸۹	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	ترویج مهمان‌نوازی	۳/۷۸	۱۳/۴۵	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	احساس تعلق به روستا	۳/۱۲	۲/۰۱	۰/۰۴۵	معنادار (+)
	محافظت از جاذبه‌ها	۲/۹۵	-۰/۸۹	۰/۳۷۴	غیرمعنادار
	آگاهی از تأثیرات فرهنگی	۲/۷۸	-۳/۷۸	<۰/۰۰۱	معنادار (-)
انسجام اجتماعی	همبستگی و اعتماد	۳/۶۵	۱۱/۲۳	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها	۳/۴۲	۷/۸۹	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	کاهش اختلافات	۳/۹۵	۱۵/۶۷	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	توانایی مواجهه با تغییرات	۳/۲۸	۵/۱۲	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	سازگاری با تحولات	۳/۱۵	۲/۷۸	۰/۰۰۶	معنادار (+)
خودکارآمدی محلی	باور به مدیریت گردشگری	۳/۵۸	۹/۴۵	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	مشارکت در پروژه‌ها	۳/۲۲	۳/۸۹	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	فرصت‌های شغلی جدید	۳/۸۵	۱۴/۵۶	<۰/۰۰۱	معنادار (+)
	تغییر وضعیت اقتصادی	۳/۱۲	۲/۱۲	۰/۰۳۵	معنادار (+)

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴).

همچنین نتایج تحلیل همبستگی پیرسون بین توسعه گردشگری روستایی و هشت شاخص پیداشوندگی اجتماعی نشان‌دهنده روابط معنادار و درجات مختلفی از وابستگی بین این متغیرها است. یافته‌ها حاکی از آن است که توسعه گردشگری روستایی بیشترین تأثیر را بر شاخص‌های اجتماعی داشته است، به‌طوری که قوی‌ترین همبستگی‌ها مربوط به برون‌گرایی اجتماعی (۰/۷۲) و انسجام اجتماعی (۰/۷۱) بوده است. این نتایج نشان می‌دهد که گسترش فعالیت‌های گردشگری به‌صورت معناداری موجب افزایش تعاملات اجتماعی و تقویت پیوندهای اجتماعی در جامعه محلی شده است. شاخص‌های فرهنگی نیز ارتباط قابل توجهی با توسعه گردشگری نشان دادند، هرچند با شدت‌های متفاوت. برجسته‌سازی فرهنگی با ضریب همبستگی ۰/۶۸ و بازتعریف هویت

محلی با ضریب ۰/۶۵ در جایگاه بعدی قرار گرفتند، در حالی که حساسیت فرهنگی ضعیف‌ترین رابطه (۰/۳۲) را با توسعه گردشگری نشان داد. این الگو بیانگر آن است که اگرچه گردشگری به احیای میراث فرهنگی و تقویت هویت محلی کمک کرده است، اما تأثیر آن بر افزایش آگاهی‌های فرهنگی و حساسیت نسبت به میراث فرهنگی محدودتر بوده است. ابعاد تاب‌آوری اجتماعی (۰/۶۳)، خودکارآمدی محلی (۰/۵۹) و تحرک اجتماعی (۰/۵۴) همبستگی‌های متوسط تا قوی را با توسعه گردشگری نشان دادند. این نتایج حاکی از آن است که گردشگری روستایی نه تنها بر ابعاد اجتماعی و فرهنگی، بلکه بر توانایی‌های جامعه محلی در مواجهه با تغییرات و بهبود وضعیت اقتصادی نیز تأثیرگذار بوده است. تمامی این روابط از نظر آماری معنادار بودند ($p > 0.05$) که نشان‌دهنده پایداری نتایج است. با توجه به حجم نمونه مناسب (۲۵۹ نفر) و نرمال بودن داده‌ها، این یافته‌ها از اعتبار علمی کافی برخوردارند. این تحلیل به‌طور کلی تصویر روشنی از تأثیرات چندبعدی گردشگری روستایی بر جامعه محلی ارائه می‌دهد و نشان می‌دهد که چگونه توسعه گردشگری می‌تواند به‌عنوان محرکی برای تقویت پیداشوندگی اجتماعی عمل کند (جدول ۸).

جدول ۸- نتایج آزمون همبستگی پیرسون

شاخص‌های پیداشوندگی اجتماعی	ضریب همبستگی (r)	مقدار p-value	شدت رابطه	تفسیر رابطه
برون‌گرایی اجتماعی	۰/۷۲	< 0.001	قوی	مثبت و معنادار
برجسته‌سازی فرهنگی	۰/۶۸	< 0.001	قوی	مثبت و معنادار
بازتعریف هویت محلی	۰/۶۵	< 0.001	متوسط تا قوی	مثبت و معنادار
حساسیت فرهنگی	۰/۳۲	۰/۰۴۲	ضعیف	مثبت و معنادار
انسجام اجتماعی	۰/۷۱	< 0.001	قوی	مثبت و معنادار
تاب‌آوری اجتماعی	۰/۶۳	< 0.001	متوسط تا قوی	مثبت و معنادار
خودکارآمدی محلی	۰/۵۹	< 0.001	متوسط	مثبت و معنادار
تحرک اجتماعی	۰/۵۴	< 0.001	متوسط	مثبت و معنادار

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴).

نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه (ANOVA) نشان‌دهنده تفاوت‌های معنادار در سطح پیداشوندگی اجتماعی بین هشت روستای مورد مطالعه است ($F = 6.82$) ($p > 0.001$). این یافته‌ها حاکی از آن است که توسعه گردشگری روستایی به صورت یکسان بر همه جوامع محلی تأثیر نگذاشته و سطح پیداشوندگی اجتماعی در روستاهای مختلف به طور قابل توجهی متفاوت است. بر اساس شاخص اتا مربع ($\eta^2 = 16$)، حدود ۱۶ درصد از تغییرات در نمرات پیداشوندگی اجتماعی توسط تفاوت‌های بین روستاها قابل تبیین است. این اندازه اثر که در حد متوسط ارزیابی می‌شود، نشان‌دهنده اهمیت عوامل خاص هر روستا در کنار توسعه گردشگری است. توان آماری بالا (۰/۹۸) نیز حاکی از کفایت نمونه برای تشخیص این تفاوت‌هاست. میانگین نمرات ترکیبی پیداشوندگی اجتماعی در روستاها از ۳/۱۵ در جوزچال تا ۴/۱۲ در کشک متغیر بود. روستاهای کشک، الهادی (۴/۰۵) و ملج آرام (۳/۹۰) بالاترین عملکرد را داشتند، در حالی که جوزچال (۳/۱۵) و ویرو (۳/۲۸) پایین‌ترین نمرات را به خود اختصاص دادند. نتایج آزمون تعقیبی توکی نشان داد که تفاوت بین کشک و جوزچال ($P = 0.97$) (تفاوت میانگین = ۰/۰۰۱) و الهادی و رضی (۰/۶۰) ($p > 0.003$) (تفاوت میانگین = ۰/۰۰۳) از نظر آماری بسیار معنادار است (جدول ۹ و ۱۰). این الگوی ناهمگون می‌تواند ناشی از عوامل مختلفی باشد:

- سطح متفاوت توسعه زیرساخت‌های گردشگری روستاها
- میزان مشارکت جامعه محلی در پروژه‌ها
- تجربه تاریخی هر روستا در زمینه گردشگری
- ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی منحصر به فرد هر منطقه.

از دیدگاه سیاستگذاری، این یافته‌ها چندین پیامد مهم دارد که از جمله آنها نیاز به رویکردی تفکیکی در توسعه گردشگری، با توجه به شرایط خاص هر روستا، اهمیت الگوبرداری از تجربیات موفق روستاهایی مانند کشک و الهادی، لزوم توجه ویژه به روستاهای ضعیف‌تر مانند جوزچال و ویرو، ضرورت ایجاد مکانیسم‌های یادگیری و تبادل تجربه بین روستاها.

جدول ۹- یافته‌های آنوا

منبع تغییرات	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	مقدار F	p-value
بین گروهی	۲۸/۷۵	۷	۴/۱۱	۶/۸۲	<۰/۰۰۱
درون گروهی	۱۵۲/۴۰	۲۵۱	۰/۶۰	-	-
کل	۱۸۱/۱۵	۲۵۸	-	-	-

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴).

جدول ۱۰- آزمون تعقیبی توکی (Tukey HSD)

مقایسه روستاها	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	p-value
کشک - جوزچال	۰/۹۷	(۰/۵۲، ۱/۴۲)	<۰/۰۰۱
الهادی - رضی	۰/۶۰	(۰/۲۵، ۰/۹۵)	۰/۰۰۳
ملج آرام - ویرو	۰/۶۲	(۰/۲۰، ۱/۰۴)	۰/۰۰۸
پاقلعه - قورچای	۰/۲۷	(-۰/۰۵، ۰/۵۹)	۰/۱۸۴

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴).

نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان می‌دهد که توسعه گردشگری روستایی تأثیر معناداری بر پیداشوندگی اجتماعی جوامع محلی دارد. بر اساس یافته‌ها، زیرساخت‌های گردشگری با ضریب استاندارد شده ۰/۳۸ قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده پیداشوندگی اجتماعی است. این بدان معناست که سرمایه‌گذاری در بهبود کیفیت جاده‌ها، اقامتگاه‌های بوم‌گردی و امکانات پذیرایی نه تنها جذب گردشگر را افزایش می‌دهد، بلکه بستر لازم برای تعاملات اجتماعی مؤثر و تقویت همبستگی محلی را فراهم می‌آورد. به ازای هر واحد بهبود در شاخص زیرساختی، به‌طور متوسط ۰/۴۲ واحد به شاخص ترکیبی پیداشوندگی اجتماعی افزوده می‌شود. درآمدهای گردشگری نیز با ضریب ۰/۲۵ تأثیر مثبت و معناداری نشان می‌دهد، اما نکته حائز اهمیت این است که صرف افزایش درآمد کافی نیست. تجربه نشان داده است که زمانی درآمد گردشگری به پیداشوندگی اجتماعی منجر می‌شود که به‌صورت هدفمند در پروژه‌های مشارکتی و توانمندسازی جامعه محلی سرمایه‌گذاری شود. ایجاد صندوق‌های توسعه محلی و حمایت از کسب‌وکارهای کوچک محلی می‌تواند این تأثیر را تقویت کند. تعداد گردشگران، اگرچه با ضریب ۰/۱۸ تأثیر مثبت دارد، اما کم‌تأثیرترین عامل در مدل است. این یافته نشان می‌دهد که سیاست‌گذاری صرفاً کمی و مبتنی بر افزایش تعداد بازدیدکنندگان بدون توجه به کیفیت تعاملات و مشارکت جامعه محلی، اثر محدودی بر تقویت پیداشوندگی اجتماعی خواهد داشت. بهتر است به‌جای تمرکز صرف بر آمار گردشگران، بر جذب گردشگران مسئول و علاقه‌مند به تعامل فرهنگی تأکید شود. مدل ارائه‌شده با ضریب تعیین ۰/۷۲ نشان می‌دهد که ترکیب این سه عامل حدود ۷۲ درصد از تغییرات پیداشوندگی اجتماعی در جوامع روستایی را تبیین می‌کند. این نتیجه بر اهمیت رویکرد یکپارچه در توسعه گردشگری روستایی تأکید دارد که در آن بهبود همزمان زیرساخت‌ها، مدیریت درآمدها و کیفیت تعاملات گردشگری می‌تواند به تقویت همبستگی اجتماعی، هویت محلی و تاب‌آوری جوامع روستایی بینجامد (جدول ۱۱).

جدول ۱۱- نتایج رگرسیون

متغیر مستقل	ضریب (B)	خطای استاندارد	β استاندارد	مقدار t	p-value	VIF
ثابت	۱/۸۵	۰/۳۲	-	۵/۷۸	<۰/۰۰۱	-
زیرساخت گردشگری	۰/۴۲	۰/۰۹	۰/۳۸	۴/۶۷	<۰/۰۰۱	۱/۴۵
تعداد گردشگران	۰/۱۵	۰/۰۵	۰/۱۸	۳/۰۰	<۰/۰۰۱	۲/۱۰
درآمد گردشگری	۰/۲۷	۰/۰۷	۰/۲۵	۳/۸۶	<۰/۰۰۱	۱/۹۰

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴).

علاوه بر این تحلیل مسیر با هدف بررسی تأثیر ابعاد مختلف توسعه گردشگری بر پیداشوندگی اجتماعی در جوامع روستایی انجام شده است. یافته‌های این تحلیل نشان می‌دهد که توسعه گردشگری از طریق دو مسیر مستقیم و غیرمستقیم بر پیداشوندگی اجتماعی تأثیر می‌گذارد و در این میان، مشارکت جامعه محلی نقش کلیدی ایفا می‌کند. بر اساس نتایج به دست آمده، زیرساخت‌های گردشگری با ضریب تأثیر ۰/۵۵ بیشترین نقش را در تقویت مشارکت جامعه محلی دارد. این بدان معناست که سرمایه‌گذاری در بهبود کیفیت راه‌ها، اقامتگاه‌های بوم‌گردی و امکانات پذیرایی، نه تنها به توسعه صنعت گردشگری کمک می‌کند، بلکه با ایجاد فرصت‌های شغلی و درآمدی برای محلی‌ها، زمینه را برای مشارکت فعال آنان در پروژه‌های توسعه‌ای فراهم می‌آورد. در واقع، زیرساخت‌های مناسب به عنوان بستری ضروری برای شکل‌گیری تعاملات سازنده بین جامعه میزبان و گردشگران عمل می‌کنند. درآمدهای حاصل از گردشگری نیز با ضریب ۰/۳۵ بر مشارکت محلی تأثیرگذار است، اما نکته حائز اهمیت این است که صرف افزایش درآمد کافی نیست. تجربیات بین‌المللی نشان می‌دهد زمانی درآمدهای گردشگری به توسعه اجتماعی منجر می‌شود که به صورت عادلانه توزیع شده و در پروژه‌های مشارکتی سرمایه‌گذاری شود. ایجاد صندوق‌های توسعه محلی و حمایت از کسب‌وکارهای کوچک می‌تواند این تأثیر را تقویت کند. تعداد گردشگران با ضریب ۰/۲۰ کمترین تأثیر را بر مشارکت محلی دارد. این یافته نشان می‌دهد که سیاست‌گذاری صرفاً کمی و مبتنی بر افزایش آمار بازدیدکنندگان، بدون توجه به کیفیت تعاملات و مشارکت جامعه محلی، اثر محدودی بر تقویت سرمایه اجتماعی خواهد داشت. بهتر است به جای تمرکز بر تعداد، بر جذب گردشگران مسئول و علاقه‌مند به تعاملات فرهنگی تأکید شود. مشارکت جامعه محلی با ضریب ۰/۷۰ قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده پیداشوندگی اجتماعی است. این نتیجه به وضوح نشان می‌دهد که توسعه گردشگری زمانی پایدار و مؤثر خواهد بود که افراد محلی در تمام مراحل برنامه‌ریزی، اجرا و بهره‌برداری نقش فعال داشته باشند. پروژه‌هایی مانند اقامتگاه‌های بوم‌گردی با مالکیت محلی یا تعاونی‌های گردشگری نمونه‌های موفق از این رویکرد هستند. زیرساخت‌های گردشگری و درآمدهای حاصل از آن علاوه بر تأثیر غیرمستقیم از طریق مشارکت محلی، به ترتیب با ضرایب ۰/۲۵ و ۰/۱۸ تأثیر مستقیم و معناداری بر پیداشوندگی اجتماعی دارند. این بدان معناست که بهبود زیرساخت‌ها به خودی خود کیفیت زندگی جامعه محلی را ارتقا داده و درآمدهای گردشگری نیز می‌تواند در صورت تخصیص مناسب، به بهبود شاخص‌های اجتماعی بیانجامد. شاخص‌های برازش مدل از جمله $\chi^2/df=۳/۹۱$ ، $CFI=۰/۹۶$ و $RMSEA=۰/۰۵$ نشان می‌دهند که مدل پیشنهادی از برازش مطلوبی با داده‌ها برخوردار است. همچنین، اثرات غیرمستقیم حدود ۵۸ درصد از کل تأثیرات را تشکیل می‌دهند که بر اهمیت نقش میانجی مشارکت محلی تأکید دارد (جدول ۱۲ و ۱۳).

جدول ۱۲- ضرایب مسیر استاندارد شده (β) و معناداری

مسیر	ضریب (β)	p-value	تفسیر
زیرساخت → مشارکت محلی	۰.۵۵	۰/۰۰۱ <	تأثیر قوی و مثبت
تعداد گردشگران → مشارکت محلی	۰.۲۰	۰/۰۳۲	تأثیر ضعیف و مثبت
درآمد → مشارکت محلی	۰.۳۵	۰/۰۰۲	تأثیر متوسط و مثبت
مشارکت محلی → پیداشوندگی	۰.۷۰	۰/۰۰۱ <	تأثیر بسیار قوی
زیرساخت → پیداشوندگی (مستقیم)	۰.۲۵	۰/۰۱۵	تأثیر مستقیم و جزئی
درآمد → پیداشوندگی (مستقیم)	۰.۱۸	۰/۰۴۱	تأثیر مستقیم و ضعیف

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴).

شاخص‌های برازش مدل برابر است با:

$\chi^2/df = ۲/۹۱$ (مطلوب: < ۳)، $CFI = ۰/۹۶$ (مطلوب: $> ۰/۹۰$)، $RMSEA = ۰/۰۵$ (مطلوب: $< ۰/۰۸$)،

$SRMR = ۰/۰۴$ (مطلوب: $< ۰/۰۸$).

جدول ۱۳- اثرات کلی (مستقیم + غیرمستقیم)

متغیر مستقل	اثر بر پیداشوندگی	سهم مسیر غیرمستقیم
زیرساخت گردشگری	۰/۶۴	$۰/۳۹ = ۰/۷۰ \times ۰/۵۵$
درآمد گردشگری	۰/۴۳	$۰/۲۵ = ۰/۷۰ \times ۰/۳۵$
تعداد گردشگران	۰/۱۴	$۰/۱۴ = ۰/۷۰ \times ۰/۲۰$

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴).

لذا در مجموع، اولویت باید به پروژه‌های زیرساختی با مدیریت و مالکیت محلی داده شود. همچنین حداقل ۳۰ درصد از درآمدهای گردشگری باید به صندوق‌های توسعه اجتماعی محلی اختصاص یابد. به جای تمرکز بر کمیت گردشگران، باید بر جذب گردشگران مسئول و علاقه‌مند به تعامل فرهنگی تأکید شود. این مطالعه همچنین هشدار می‌دهد که توسعه گردشگری بدون مشارکت فعال جامعه محلی ممکن است به تضادهای اجتماعی و آسیب به فرهنگ بومی بینجامد. از این رو، توصیه می‌شود برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران با بهره‌گیری از این یافته‌ها، به طراحی برنامه‌های توسعه گردشگری با رویکرد اجتماع‌محور بپردازند تا همزمان با رشد اقتصادی، سرمایه اجتماعی و فرهنگی جوامع روستایی نیز تقویت شود.

۵- بحث و فرجام

این پژوهش با بررسی تأثیر توسعه گردشگری روستایی بر پیداشوندگی اجتماعی، یافته‌های ارزشمندی را در اختیار قرار می‌دهد که تصویری روشن از روابط پیچیده بین ابعاد مختلف توسعه گردشگری و تحولات اجتماعی-فرهنگی جوامع محلی ترسیم می‌کند. بطوریکه در یک مطالعه موردی در مقصدهای گردشگری روستایی شهرستان رامیان می‌توان درک کرد که تا چه میزان توسعه گردشگری توانسته است به پیداشوندگی اجتماعی بر اساس شاخص‌ها منجر شود. لذا مطالعه حاضر با بهره‌گیری از روش‌های آماری و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده در روستاهای نمونه، نشان می‌دهد که توسعه گردشگری روستایی به شرط رعایت اصول مشارکت جوامع محلی و توزیع عادلانه منافع، می‌تواند به عاملی مؤثر در تقویت پیداشوندگی اجتماعی تبدیل شود. یافته‌های توصیفی پژوهش حاکی از آن است که ساختار جمعیتی مناطق مورد مطالعه از

ظرفیت قابل توجهی برای توسعه گردشگری برخوردار است. زیرا ترکیب متوازن جنسیتی و توزیع مناسب سنی به عنوان نیروی مولد و همراه با سطح تحصیلات، بستر مناسبی برای مشارکت اجتماعی در فعالیتهای گردشگری می باشد. با این حال، نابرابری در توزیع منافع گردشگری (۳۵/۵ درصد درآمد از گردشگری) و پایین بودن سطح مشارکت زنان در فعالیتهای رسمی گردشگری، نیاز به توجه ویژه در برنامه ریزی های آینده دارد. زیرا زنان به عنوان یکی از گروه های اجتماعی بسیار مهم در روستاها و در صنعت گردشگری، نقش بسیار بالایی در اجتماعی شدن صنعت گردشگری و پیداشوندگی اجتماعی مقصدها دارند. به این دلیل که مشارکت زنان خود می توانند به عنوان نمادی از پیداشوندگی اجتماعی ناشی از توسعه گردشگری باشد. همچنین تحلیل های استنباطی پژوهش نشان داد که توسعه گردشگری بر هفت از هشت شاخص اصلی پیداشوندگی اجتماعی تأثیر معناداری داشته است. برجسته ترین این تأثیرات در حوزه شاخص های اجتماعی مانند برون گرایی اجتماعی (با ضریب همبستگی ۰/۷۲)، انسجام اجتماعی (۰/۷۱) و خودکارآمدی محلی (۰/۵۹) مشاهده شده است. این نتایج حاکی از آن است که توسعه گردشگری به صورت معناداری موجب افزایش تعاملات اجتماعی، تقویت پیوندهای جمعی و باور به توانایی های محلی در مدیریت توسعه شده است. در مقابل، تأثیر گردشگری بر ابعاد فرهنگی به ویژه حساسیت فرهنگی (۰/۳۲) ضعیف تر بوده که نشان دهنده نیاز به برنامه ریزی هدفمند برای افزایش آگاهی و حساسیت نسبت به میراث فرهنگی است. تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان داد که در میان عوامل توسعه گردشگری، زیرساخت ها با ضریب استاندارد شده ۰/۳۸ بیشترین تأثیر را بر پیداشوندگی اجتماعی دارند. این یافته بر اهمیت سرمایه گذاری در بهبود کیفیت راه ها، اقامتگاه های بوم گردی و امکانات پذیرایی تأکید می کند. درآمدهای گردشگری نیز با ضریب ۰/۲۵ تأثیر مثبت و معناداری نشان داده اند، اما نکته حائز اهمیت این است که صرف افزایش درآمد کافی نیست و توزیع عادلانه و سرمایه گذاری آن در پروژه های مشارکتی شرط ضروری تأثیرگذاری است. تعداد گردشگران با ضریب ۰/۱۸ کمترین تأثیر را داشته که نشان دهنده لزوم توجه به کیفیت تعاملات به جای کمیت بازدیدکنندگان است. تحلیل مسیر با شاخص های برازش مطلوب $RMSEA = (0/05)$ ، $CFI = (0/96)$ نقش کلیدی مشارکت محلی را به عنوان متغیر میانجی تأیید کرده است. یافته ها نشان می دهد که ۵۸٪ از تأثیرات توسعه گردشگری از طریق تقویت مشارکت جامعه محلی اعمال می شود. در تایید یافته های (دهقانی و همکاران، ۱۴۰۴؛ وو و همکاران، ۲۰۲۳) این نتیجه به وضوح بیانگر آن است که توسعه گردشگری بدون مشارکت فعال و واقعی ذینفعان محلی نمی تواند به نتایج مطلوب اجتماعی بینجامد. تفاوت های معنادار بین روستاهای مورد مطالعه (با سطح معناداری $p < 0/001$) نشان می دهد که تأثیر گردشگری در جوامع مختلف یکسان نبوده و به عوامل زمینه ای متعددی وابسته است. این یافته بر ضرورت اتخاذ رویکردی تفکیکی و بومی در برنامه ریزی های توسعه تأکید دارد که منطبق با یافته های (بدی و هادسون، ۲۰۰۳) می باشد. در مجموع، این پژوهش نشان می دهد که توسعه گردشگری روستایی می تواند به عاملی مؤثر در تقویت پیداشوندگی اجتماعی تبدیل شود، مشروط بر اینکه:

- بر مشارکت فعال و واقعی جامعه محلی در تمام مراحل برنامه ریزی و اجرا تأکید شود
 - سرمایه گذاری در زیرساخت ها با مدیریت و مالکیت محلی همراه باشد
 - مکانیسم های عادلانه برای توزیع منافع گردشگری طراحی شود
 - برنامه های ویژه ای برای افزایش حساسیت فرهنگی و توانمندسازی گروه های کم برخوردار (به ویژه زنان) در نظر گرفته شود
 - به جای تمرکز بر کمیت گردشگران، بر کیفیت تعاملات و جذب گردشگران مسئول تأکید گردد.
- این یافته ها می تواند مبنای علمی مناسبی برای سیاست گذاران و برنامه ریزان در طراحی الگوهای بومی توسعه گردشگری باشد که همزمان به رشد اقتصادی و تحکیم پیوندهای اجتماعی در جوامع روستایی بینجامد. لذا بر اساس یافته ها، پیشنهادات زیر ارائه می گردد: آموزش مهارت های گردشگری در زمینه دوره های مدیریت اقامتگاه های بوم گردی برای زنان روستایی؛ برگزاری جشنواره های فصلی با محوریت آداب و رسوم بومی؛ ایجاد موزه های زنده صنایع دستی با

عملکرد اقتصادی؛ ایجاد زنجیره تأمین مواد اولیه از تولیدات محلی؛ و طراحی سیستم‌های انگیزشی برای مشارکت فعالانه ذینفعان محلی. همچنین متناسب با یافته‌ها، زمینه‌های جدیدی برای پژوهش‌های بعدی پیشنهاد کرد: اول اینکه، از آنجا که تأثیر گردشگری بر حساسیت فرهنگی ضعیف‌تر بوده است، بررسی عمیق‌تر نقش گردشگری در بازتولید یا تضعیف هویت فرهنگی و میراث ناملموس می‌تواند به توسعه مفهوم پیداشوندگی در این زمینه کمک کند. دوم اینکه، از طریق روش‌های سری زمانی و طولی، برای بررسی تغییرات پیداشوندگی اجتماعی در بازه‌های زمانی مختلف و ارزیابی پایداری اثرات گردشگری روستایی استفاده کرد.

۶- منابع

- احمدی، سودابه، صادقلو، طاهره و شایان، حمید. (۱۴۰۳). تبیین مفهومی و اعتبارسنجی شاخص‌های باز ساخت در نواحی روستایی. *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۵۶(۳)، ۲۴۵-۲۴۸. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2023.353816.1008576>
- احمدی، سودابه، صادقلو، طاهره و شایان، حمید. (۱۴۰۳). واکاوی تأثیر توسعه گردشگری در باز ساخت نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان طبرستان). *پژوهش‌های روستایی*، ۱۵(۲)، ۲۶۰-۲۸۱. <https://doi.org/10.22059/jrur.2024.366442.1873>
- اکبریان رونیزی، سعیدرضا. (۱۳۹۲). بررسی رابطه‌ی توسعه‌ی گردشگری و سرمایه‌ی اجتماعی در نواحی روستایی مطالعه‌ی موردی: دهستان سولقان (شهرستان تهران). *برنامه ریزی و توسعه گردشگری*، ۲(۶)، ۷۵-۹۲. https://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_549_122.html
- حبیبی کوشکوهی، حسن، منشی‌زاده، رحمت‌الله و رضویان، محمدتقی. (۱۴۰۰). بررسی وضعیت گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه روستایی، مطالعه موردی: روستاهای شهرستان‌های املش و رودسر. *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۱۱(۳۹)، ۳۲۹-۳۶۰. <https://doi.org/10.30488/gps.2020.200>
- دهقانی، ندا، احمدی، منیژه و فراهانی، حسین. (۱۴۰۴). تبیین اثرات هویت فرهنگی و اجتماعی توسعه گردشگری روستایی بر جوامع محلی (مطالعه موردی: شهرستان بافت). *مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی*، ۶(۱)، ۱۵۹-۱۷۴. <https://doi.org/10.22034/gsma.2025.2047089.1045>
- رومیانی، احمد، شایان، حمید، سجاسی قیداری، حمدالله و رضوانی، محمدرضا. (۱۴۰۰). ارائه الگوی برای توسعه پایدار مقصدهای گردشگری روستایی با رویکرد برنامه‌ریزی فضایی مورد مطالعه: شرق استان مازندران. *گردشگری و توسعه*، ۱۰(۲)، ۱۶۱-۱۸۴. https://www.itsairanj.ir/article_138635.html
- سجاسی قیداری، حمدالله، رومیانی، احمد و جعفری، نسرين. (۱۳۹۳). سنجش و ارزیابی پایداری مقصدهای گردشگری روستایی از دیدگاه اجتماعات محلی مطالعه موردی: دهستان درب گنبد- شهرستان کوه‌دشت. *برنامه ریزی فضایی*، ۴(۱)، ۱۰۳-۱۲۶. https://sppl.ui.ac.ir/article_15991.html
- سجاسی قیداری، حمدالله، گروسی، عطیه، مرادی، کبریا و مهدوی، داوود. (۱۴۰۰). سنجش و ارزیابی کیفیت محیطی فضای عمومی روستاهای مقصد در جذب گردشگران (مطالعه موردی: روستاهای هدف گردشگری شهرستان طبرستان و شاندیز). *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۵۳(۲)، ۴۹۹-۵۲۰. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2020.293617.1008044>
- صفری علی اکبری، مسعود. (۱۴۰۰). بررسی نقش گردشگری در بهبود شاخص‌های سرمایه اجتماعی سکونتگاه‌های روستایی (روستاهای هدف گردشگری شهرستان پناه). *فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)*، ۱۱(۴۵)، ۱۲۳-۱۳۵. <https://doi.org/10.22034/jgeoq.2021.141773>
- عینالی، جمشید و رومیانی، احمد. (۱۳۹۲). ارزیابی نقش سرمایه اجتماعی در توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر خانه‌های دوم مطالعه موردی: دهستان حصار ولیعصر- شهرستان بوئین‌زهرا. *برنامه ریزی و توسعه گردشگری*، ۲(۶)، ۵۲-۷۴. https://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_548.html
- کاظمی، محمدرضا، شهماری اردجانی، رفعت، حسینی‌مهر، سیده‌صدیقه و پورشیخیان، علیرضا. (۱۴۰۰). تبیین ظرفیت‌ها و زمینه‌های توسعه پایدار روستایی با تأکید بر گردشگری طبیعی در روستاهای شهرستان بندرانزلی. *فصلنامه علمی- پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، ۱۳(۳)، ۹۲۳-۹۰۳. <https://www.id.ir/paper/1035263/fa>

- نادریان زهرا. (۱۳۹۶). بازآفرینی فرهنگی فضاهای شهری با هدف ارتقا هویت محله‌ای (مطالعه موردی: محله سنگ شیر همدان). *مطالعات محیطی هفت حصار*، ۵ (۱۹)، ۸۷-۹۶. <http://hafthesar.iauh.ac.ir/article-1-407-fa.html>
- نجفی‌کانی، علی‌اکبر و نجفی، کبری. (۱۳۹۹). بررسی موانع توسعه گردشگری روستاهای کوهستانی با تأکید بر آب درمانی. مطالعه موردی: روستاهای بخش لاریجان شهرستان آمل. *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۱۰ (۳۷)، ۲۴۵-۲۲۸. <https://doi.org/10.30488/gps.2019.195488.3079>
- یاری‌حصاری، ارسطو و محمدی، چنور. (۱۴۰۲). واکاوی نقش گردشگری بر توسعه روستاهای هدف گردشگری شهرستان پاوه. *جغرافیا و روابط انسانی*، ۶ (۲)، ۴۸۹-۴۷۳. <https://doi.org/10.22034/gahr.2023.395145.1862>

References

- Ahmadi, S., Sadeghloo, T. and Shayan, H. (2024). Conceptual explanation and validity evaluation of reconstruction indicators in rural areas. *Human Geography Research*, 56(3), 225-245. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2023.353816.1008576> [In Persian]
- Ahmadi, S., Sadeghloo, T., & Shayan, H. (2024). Analyzing the Impact of Tourism Development on the Reconstruction of Rural Areas (Case Study: Villages of Torghabeh-Shandiz City). *Journal of Rural Research*, 15(2), 260-281. <https://doi.org/10.22059/jrur.2024.366442.1873> [In Persian]
- Akbaryan Ronizi, S. R. (2013). The relationship between tourism development and social capital in rural areas: A case study of Soulaqan Rural District (Tehran County). *Tourism Planning and Development*, 2(6), 75-92. https://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_549_122.html [In Persian]
- Bâc, D. (2014). The emergence of sustainable tourism—A literature review. *Quaestus Multidisciplinary Research Journal*, 4, 131-140. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:162174024>
- Barkin, D. (2000). Social tourism in rural communities: An instrument for promoting sustainable resource management. *ponencia presentada en la Latin American Studies Association, Miami*, 16-18. <https://kiskeya-alternative.org/publica/diversos/barkin-social-tourism.html>
- Beedie, P., & Hudson, S. (2003). Emergence of mountain-based adventure tourism. *Annals of tourism research*, 30(3), 625-643. <https://www.semanticscholar.org>
- Dehghani, N., Ahmadi, M., & Farahani, H. (2025). Elucidating the Effects of Cultural and Social Identity on Rural Tourism Development in Local Communities (Case Study: Baft County). *Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas*, 6(1), 159-174. <https://doi.org/10.22034/gsma.2025.2047089.1045> [In Persian]
- Einali, J., & Romiani, A. (2013). The Role of Social Capital in Rural Tourism Development with Emphasis Second Home Case Study; Hesar Valiasr County, Boeinzahra Township. *Journal of Tourism Planning and Development*, 2(6), 52-74. https://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_548.html [In Persian]
- Gilbert, N. (2006). Emergence in social simulation. In *Artificial societies*, 134-143. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/oa-edit/10.4324/9780203993699-16>
- Grefe, X. (1994). Is rural tourism a lever for economic and social development? *Journal of Sustainable Tourism*, 2(1-2), 22-40. <https://api.semanticscholar.org>
- Guo, H., & Jordan, E. J. (2022). Social exclusion and conflict in a rural tourism community: A case study from Likeng Village, China. *Tourist Studies*, 22(1), 42-60. <https://doi.org/10.1177/14687976211039067>
- Habibi Kaveshkouhi, H., Monshizade, R., & Razavian, M. T. (2021). Survey of Rural Tourism status and its Role in Rural Development with Emphasis on Entrepreneurship (Case study: The villages of Amlash and Rudsar). *Geographical planning of space quarterly journal*, 11(39), 239-260. <https://doi.org/10.30488/gps.2020.200679.3097> [In Persian]
- Kazemi, M. R., Shahmari-Ardejani, R., Hosseini-Mehr, S. S., & Pourshikhian, A. (2021). Explaining the capacities and contexts of sustainable rural development with an emphasis on natural tourism in the villages of Bandar Anzali County. *New Perspectives in Human Geography*, 13(3), 903-923. <https://www.sid.ir/paper/1035263/fa> [In Persian]
- Lane, B., & Kastenholtz, E. (2015). Rural tourism: the evolution of practice and research approaches—towards a new generation concept?. *Journal of Sustainable tourism*, 23(8-9), 1133-1156. <https://doi.org/10.1080/09669582.2015.1083997>
- Moscato, G. (2008). *Building community capacity for tourism development*. CABI.

- Naderiyan, Z. (2017). The socio-cultural reproduction of urban spaces with the aim of promoting neighborhood identity (Case study: Stone Lion Neighborhood, Hamedan City). *Haft Hesar J Environ Stud*, 5 (19), 87-96. <http://hafthesar.iauh.ac.ir/article-1-407-fa.html> [In Persian]
- Najafi Kani, A. A., & najafi, K. (2020). Examining the challenges and hindrances in development of tourism in rural areas with an emphasis on Hydrotherapy Case Study: villages of Larijan District, Amol County. *Geographical planning of space quarterly journal*, 10(37), 245-258. <https://doi.org/10.30488/gps.2019.195488.3079> [In Persian]
- Richards, G., & Hall, D. (2000). *Tourism and sustainable community development*. Routledge.
- Ruiz-Real, J. L., Uribe-Toril, J., de Pablo Valenciano, J., & Gázquez-Abad, J. C. (2022). Rural tourism and development: Evolution in scientific literature and trends. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 46(7), 1322-1346. <https://doi.org/10.1177/1096348020926538>
- Rumiani, A., Shayan, H., Sojasi qeidari, H., & Rezvani, M. R. (2021). A model for sustainable development of rural tourism destinations with a spatial planning approach: A case study of eastern Mazandaran Province. *Tourism and Development*, 10(2), 161-184. https://www.itsairanj.ir/article_138635.html [In Persian]
- Safari Ali Akbari, M. (2021). Investigating the role of tourism in improving social capital indicators of rural settlements (villages of tourism destination of Paveh County). *Geography (Regional Planning)*, 11(45), 123-135. <https://doi.org/10.22034/jgeoq.2021.141773> [In Persian]
- Sawyer, R. K. (2005). *Social emergence: Societies as complex systems*. Cambridge University Press.
- Sawyer, R. K. (2009). The science of social emergence. In *Handbook of research on agent-based societies: Social and cultural interactions*, 1-16. <https://doi.org/10.4018/978-1-60566-236-7.ch001>
- Sharpley, R., & Roberts, L. (2004). Rural tourism: 10 years on. *International Journal of Tourism Research*, 6(3), 119-124. <https://doi.org/10.1002/jtr.487>
- Sojasi qeidari, H., Rumiani, A., & Jafari, N. (2014). Evaluation of Rural Tourism Destinations Sustainability from the Perspective of Local Communities. *Spatial Planning*, 4(1), 103-126. https://sppl.ui.ac.ir/article_15991.html [In Persian]
- Sojasi, H., Garousi, A., Moradi, K., & Mahdavi, D. (2021). Measurement and Evaluation the Environmental Quality of Public Space on Destination Villages in Attracting Tourists (Case Study: Tourism Target Villages of Torqaba and Shandiz). *Human Geography Research*, 53(2), 499-520. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2020.293617.1008044> [In Persian]
- Tepelus, C. (2008). *Destination unknown? The emergence of corporate social responsibility for sustainable development of tourism* (Doctoral dissertation, Lund University).
- Tosun, C. (2005). Stages in the emergence of a participatory tourism development approach in the developing world. *Geoforum*, 36(3), 333-352. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2004.06.003>
- Wu, M. Y., Tong, Y., Li, Q., & Wall, G., (2023). Interaction rituals and social relationships in a rural tourism destination. *Journal of Travel Research*, 62(7), 1480-1496. <https://doi.org/10.1177/00472875221130495>
- Yari hesar, A., & mohammadi, C. (2023). Analyzing the role of tourism on the development of tourism target villages in Paveh city. *Geography and Human Relationships*, 6(2), 473-489. <https://doi.org/10.22034/gahr.2023.395145.1862> [In Persian]
- Yousaf, S. (2025). Emergence of deglobalized tourist segments: Trends, challenges, and future research directions. *Tourism Management*, 106(1), 105005. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2024.105005>

